

Univerzita Palackého v Olomouci
Právnická fakulta

Jiří Dobýval

Spolupracující obviněný

Diplomová práce

Olomouc 2016

Čestné prohlášení:

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma **Spolupracující obviněný** vypracoval samostatně a citoval jsem všechny použité zdroje.

V Olomouci dne 23. 6. 2016

.....

Jiří Dobýval

Tímto bych rád poděkoval vedoucímu mé diplomové práce, JUDr. et. Mgr. Zdeňku Kopečnému, za vstřícný přístup, odborné vedení, poskytnutí cenných rad a připomínek, které mi pomohly při psaní této práce. Dále bych rád poděkoval svým rodičům, kteří mě na mé cestě studiem vždy podporovali a umožnili mi studovat na Právnické fakultě Univerzity Palackého v Olomouci.

Obsah

Úvod.....	6
1 Spolupracující obviněný.....	9
1.1 Korunní svědek.....	9
1.2 Spolupracující obviněný v hmotněprávní a procesněprávní trestní úpravě	10
1.3 Základní trestněprávní zásady týkající se spolupracujícího obviněného	13
1.3.1 Zásada legality, oficiality a princip oportunitity	13
1.3.2 Zásada materiální pravdy	15
1.4 Zásada kontradiktornosti a ústnosti	16
2 Vývoj institutu spolupracujícího obviněného	17
3 Spolupracující obviněný v české právní úpravě	19
3.1 Novelizace trestního řádu a ustanovení o spolupracujícím obviněným.....	24
3.2 Výslech obviněného.....	26
3.3 Porušení povinností spolupracujícího obviněného	27
4 Organizovaný zločin	28
4.1.1 Vývoj organizovaného zločinu na našem území	30
4.1.2 Organizovaná zločinecká skupina	31
4.1.3 Účast na organizované zločinecké skupině.....	32
5 Praktické aspekty institutu spolupracujícího obviněného v judikatuře.....	34
5.1 Negativa institutu spolupracujícího obviněného a návrhy úpravy de lege ferenda ...	39
6 Vývoj institutu korunního svědka v USA a Německu	41
7 Komparace spolupracujícího obviněného se Slovenskou právní úpravou	42
Závěr	46
Seznam použitých zdrojů	49
Anotace/Anotation	53
Klíčová slova/Keywords	55

Seznam použitých zkratek

TrZ	Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů
TrŘ	Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů
LZPS	Ústavní zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod
StGB	Trestní zákoník Spolkové Republiky Německo

Úvod

Tato diplomová práce se zabývá institutem spolupracujícího obviněného upraveným v trestním řádu. Tento institut byl do českého právního řádu zaveden ke dni 1. 1. 2010 jako trestněprávní prostředek v boji proti hrozbě moderní společnosti - organizovanému zločinu. Organizovaný zločin se začal rozvíjet v České republice po sametové revoluci v devadesátých letech 20. století, která měla za následek rozsáhlé změny především v politickém, ekonomickém a právním myšlení.

Institut spolupracujícího obviněného je možné využívat v českém právním řádu již šest let, ovšem četnost jeho použití zatím není příliš velká. K rozšíření jeho využívání částečně napomohla novela trestního řádu provedená zákonem č. 139/2012 Sb., která upravila především možnost upuštění od potrestání a možnost mimořádného snížení trestu odnětí svobody spolupracujícího obviněného, které nejvíce motivují obviněné ke spolupráci v trestním řízení.

Téma spolupracujícího obviněného je velice aktuální, když i z mediálně známých trestních kauz je patrné, že se tento institut začíná využívat více než v předchozích letech. S rozšiřováním četnosti využívání tohoto institutu přichází také velké množství právních diskuzí o tom, zda je tento institut vhodně upraven a jakých případných změn by se mohl v budoucnu dočkat. Ve své práci se zaměřím jak na právní úpravu spolupracujícího obviněného a její vývoj, tak na všechny další aspekty, které s tímto institutem souvisejí.

Hlavním cílem této diplomové práce je podat ucelený pohled na institut spolupracujícího obviněného jako nástroje v boji s organizovaným zločinem. Dále pak vymezit pojem spolupracujícího obviněného v českém trestním právu a objasnit jeho význam a použití v souladu s právními normami trestního řádu a trestního zákoníku. Předmětem analýzy jsou i výhody a nevýhody tohoto institutu včetně nastínění možností jejich případné změny či úpravy de lege ferenda. V neposlední řadě je cílem také posoudit četnost využívání, přínosů a rizik spolupracujícího obviněného v konkrétních trestních řízeních.

Dalším cílem této práce je vymezení pojmu korunního svědka jako mezinárodně využívaného trestněprávního prostředku a předchůdce české právní úpravy spolupracujícího obviněného. Ve své práci se dále budu zabývat historickým vývojem institutu spolupracujícího obviněného v České republice. Dále pojednám o vývoji organizovaného zločinu na našem území, definuji organizovanou zločineckou skupinu a trestnou činnost spáchanou ve prospěch organizované skupiny. Na závěr se zaměřím na porovnání české

právní úpravy spolupracujícího obviněného s právní úpravou Slovenské republiky, která je nám jak z historického, tak z národnostního pohledu, nejbližší.

Téma spolupracujícího obviněného je poměrně často zpracováváno jak v odborných článcích, tak v monografiích či komentářích. Jedná se ovšem o relativně nový a jen minimálně využívaný institut, který má dle mého názoru možnost se vyvíjet a rozšiřovat po několik dalších let s poukazem na jeho uplatnění v praxi. Proto jsem se rozhodl zpracovat tuto práci i z pohledu využívání a rozvoje tohoto institutu. Z odborných článků vyplývá nespokojenost některých autorů s jeho zákonnou úpravou. Vesměs vidí autoři institut spolupracujícího obviněného jako pozitivní prostředek pro boj s organizovaným zločinem, nicméně poukazují na některé nedostatky, které je dle jejich názoru nutné odstranit. V této práci takové nedostatky analyzuji a pokusím se navrhnout jejich možné úpravy de lege ferenda.

V diplomové práci využívám především zmíněné odborné články českých autorů, monografie, komentáře k zákonným ustanovením týkajících se spolupracujícího obviněného a ukládání trestů. Využívám i internetové zdroje a především judikaturu poskytnutou od všech krajských soudů v České republice. Dostupnost a četnost zdrojů k tomuto tématu považuji jako dostačující podklad pro vymezení a zpracování tématu spolupracujícího obviněného a k vypracování této diplomové práce.

Ve své práci se pokusím zodpovědět, zda existují možnosti, jak institut spolupracujícího obviněného zdokonalit, zda lze zvýšit jeho využití v trestních řízeních, a zda je česká právní úprava tohoto institutu vhodnější než slovenská. Poté na základě provedené analýzy posoudím, do jaké míry institut spolupracujícího obviněného přispívá k odhalování organizovaného zločinu.

Text práce je členěn do sedmi kapitol. První kapitola definuje pojem spolupracujícího obviněného, korunního svědka a základní trestněprávní zásady s nimi související. Ve druhé kapitole je rozebrán historický vývoj spolupracujícího obviněného na území ČR. Třetí kapitola se věnuje spolupracujícímu obviněnému v české právní úpravě a její novelizaci z roku 2012. Ve čtvrté kapitole je vymezen organizovaný zločin a skutečnosti s ním spojené. Pátá kapitola pojednává o praktických aspektech spolupracujícího obviněného, jeho pozitivních, negativních a případných možnostech úpravy. Součástí této kapitoly jsou také praktické poznatky získané z rozsudků poskytnutých všemi krajskými soudy v České republice. V šesté kapitole je popsán vývoj institutu korunního svědka v USA a Německu.

Podstatou závěrečné kapitoly je komparace institutu spolupracujícího obviněného se slovenskou právní úpravou.

V této diplomové práci využívám analytickou metodu především v souvislosti s účinnou právní úpravou a soudními rozhodnutími. Metoda komparační je aplikována v kapitole sedmé, která porovnává českou a slovenskou právní úpravu. Využití metody opisné bylo nezbytné zpravidla v prvních kapitolách z důvodu uvedení do problematiky tohoto institutu.

1 Spolupracující obviněný

Spolupracující obviněný je poměrně novým institutem, do české právní úpravy byl zaveden novelou trestního řádu provedenou zákonem č. 41/2009 Sb. s účinností od 1. 1. 2010. Podnětem pro zavedení tohoto institutu byly mezinárodní normy, konkrétně Rezoluce Rady Evropské unie č. 497Y0111(01) ze dne 20. prosince 1996 a Úmluva přijatá v Palermu v prosinci 2000. Ty vyzývaly jednotlivé členské státy k motivování jednotlivců zapojených do mezinárodních organizovaných zločineckých skupin ke spolupráci a k poskytování důležitých informací při soudním řízení.¹ Spolupracující obviněný upravuje § 178a TrŘ. Tento institut umožňuje státnímu zástupci označit obviněného za spolupracujícího v případě, že jsou splněny zákonem vymezené podmínky. Do českého právního řádu byl tedy zaveden zcela nový institut, ve světě známý pod pojmem korunní svědek. Přestože je spolupracující obviněný v českém právním systému již více než pět let, je poměrně málo využíván a často kritizován českými právními teoretiky i praktiky.²

1.1 Korunní svědek

Z historického hlediska se první známky institutu podobného korunnímu svědkovi objevují již ve starověkém Řecku a Římě. Přesněji řečeno, šlo o svědecké výpovědi, které napomáhaly odhalit protiprávní činnosti a umožnit jednodušší rozhodnutí o vině a trestu. Tito svědci byli nazýváni informátory a za svou výpověď a pomoc při řízení byli dokonce finančně honorováni. Institut korunního svědka ve formě, v jaké ho známe dnes, se utvářel po několik století. Korunním svědkem v současné době rozumíme „*pachatele tr. činu, jemuž byl dán příslib, že nebude stíhán nebo že bude mírněji potrestán, pokud svou výpovědí (výslech obviněného) usvědčí jiné spolupachatele.*“³ Pojem korunní svědek se poprvé v České republice objevil v návrhu Ministerstva vnitra ČR ve spolupráci s Ministerstvem spravedlnosti ČR ze dne 22. 11. 2002. Tento návrh však nebyl přijat. Po roce 1990, kdy byl organizovaný zločin na vzestupu, bylo zjištěno, že česká právní úprava není v tomto ohledu na takové úrovni, aby mohla účinně zabraňovat páchání trestné činnosti organizovanou zločineckou skupinou. Z tohoto důvodu bylo nutné zavést nový institut, který by pomohl

---

¹ COUFALOVÁ, Bronislava. Hmotněprávní instituty pro boj s organizovaným zločinem podle nového trestního zákoníku. *Bulletin advokacie*, 2009, č. 10, s. 82-85.

² SCHRAMHAUSER, Jiří. Spolupracující obviněný v boji s organizovaným zločinem, úvaha nad platnou právní úpravou, *Trestněprávní revue*, 2012, č. 1, s. 11.

³ HENDRYCH, Dušan. *Právní slovník*. 3. vydání. Praha: C.H. Beck, 2009, s. 1059.

odkrýt utajovanou a velice propracovanou strukturu organizovaných zločineckých skupin.⁴ Důležitým krokem bylo „zakotvit přísné podmínky, za nichž by mohl obviněný člen zločinného spolčení (neboli „korunní svědek“) získat beztrestnost i v případě, že dojde ke spáchání trestného činu, a takový obviněný dobrovolně spolupracuje s orgány činnými v trestním řízení, vypovídá proti zločinnému spolčení a významně napomůže k usvědčení všech pachatelů, včetně organizátorů.“⁵ „Trestní právo v České republice výslovně neužívá pojem korunní svědek, nýbrž umožňuje mírnější potrestání spolupracujícího obviněného dle § 41 písm. m), § 58 odst. 4 TrZ, § 178a TrŘ.“⁶

Korunní svědek, případně institut spolupracujícího obviněného, není nikterak ojedinělý, neexistuje tedy pouze v české právní úpravě, tento institut můžeme najít i např. u našich nejbližších sousedů, a to na Slovensku jako „spolpracujúceho obviněného“ nebo v Polsku „świadek koronny“.

Slovensko zavedlo tento institut dříve než Česká republika, a to novelou č. 457/2003 trestního poriadku (zák. č. 141/1961), která upravovala dočasné odložení obvinění, přerušení a v neposlední řadě také zastavení trestního stíhání. Institut spolupracujícího obviněného však byl posílen až v roce 2005 zák. č. 300/2005 Z. z.⁷ Do polského právního řádu byl „świadek koronny“ zaveden již 25. června 1997 zákonem Dz.U. 1997 Nr 114 poz. 738.

1.2 Spolupracující obviněný v hmotněprávní a procesněprávní trestní úpravě

Institut spolupracujícího obviněného je upraven zákonem č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, ve znění pozdějších předpisů, dále jen „trestní řád“, a to konkrétně v § 178a. Byl zaveden novelou trestního řádu provedenou zákonem č. 41/2009 Sb. účinnou od 1. 1. 2010. Spolupracující obviněný se dočkal výrazné úpravy novelou trestního řádu provedenou zákonem č. 193/2012 Sb., účinnou od 1. 9. 2012. Nová právní úprava spočívala v možnosti snížení trestu odnětí svobody pod dolní hranici trestní sazby, v upuštění od potrestání uvedeného v §178a odst. 2 TrŘ, poučení a označení obviněného jako spolupracujícího obviněného bylo přidáno do odst. 3. Dále bylo vynecháno v odst. 1 slovní spojení „zvláště“

---

⁴ VANTUCH, Pavel. K návrhu právní úpravy institutu „korunního svědka“. *Trestněprávní revue*, 2003, č. 3, s. 77.

⁵ Tamtéž s.77

⁶ Srov. HENDRYCH, Dušan. *Právní slovník*. 3. Vydání. Praha: C.H. Beck, 2009, s. 1059.

⁷ GAJDIČIAR, Vladimír. Zákonnosť dokazovania pri aplikácii institutu spolupracujúceho obviněného. In KOTÁSEK, Josef (ed). *Dny práva 2012 – Days of Law 2012*. Brno: MU, 2012, s. 1399 – 1423.

závažný“ a zůstalo pouze slovo zločin, tudíž se institut mohl rozšířit na mnoho dalších trestných činů, respektive zločinů.⁸ Pojem zločin zahrnuje „všechny trestné činy, které nejsou podle trestního zákona přečiny, tzn. úmyslné všechny trestné činy, na něž trestní zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby od pěti let.“⁹

Trestní právo procesní je velmi úzce spjata s hmotněprávními normami trestního práva. Společně s institutem spolupracujícího obviněného byly zavedeny také normy rozšiřující ustanovení týkající se polehčujících okolností dle § 41 TrZ. a mimořádného snížení trestu odnětí svobody podle § 58 TrZ.¹⁰ K polehčující okolnosti uvedené v § 41 TrZ bylo doplněno písmeno m) ve znění: „Soud jako k polehčující okolnosti přihlédně zejména k tomu, že pachatel přispěl zejména jako spolupracující obviněný k objasňování trestné činnosti spáchané členy organizované skupiny, ve spojení s organizovanou skupinou nebo ve prospěch organizované zločinecké skupiny“. Důležitou změnou bylo přidání čtvrtého odstavce k mimořádnému snížení trestu odnětí svobody v § 58 TrZ. Toto ustanovení souvisí s trestáním závažnější trestné činnosti, která je označována jako organizovaný zločin.¹¹ V tomto paragrafu je výslovně uvedeno, že soud sníží trest odnětí svobody pod dolní hranici trestní sazby také pachateli označenému jako spolupracující obviněný, jsou-li splněny podmínky stanovené v § 178a odst. 1 trestního řádu a podal-li spolupracující obviněný jak v přípravném řízení, tak v řízení před soudem úplnou a pravdivou výpověď o skutečnostech, které jsou způsobilé významně přispět k objasnění zločinu spáchaného členy organizované skupiny, ve spojení s organizovanou skupinou nebo ve prospěch organizované zločinecké skupiny; přitom vezme v úvahu povahu trestného činu uvedeného v jeho doznání v porovnání se zločinem spáchaným členy organizované skupiny, ve spojení s organizovanou skupinou nebo ve prospěch organizované zločinecké skupiny, k jehož objasnění přispěl, dále význam takového jeho jednání, osobu pachatele a okolnosti případu, zejména zda a jakým způsobem se podílel na takovém zločinu, k jehož objasnění se zavázal, a jaké následky svým jednáním případně způsobil. Omezením stanoveným v odstavci 3 přitom není vázán.

Smyslem těchto ustanovení je motivovat pachatele trestných činů zapojených do organizovaných zločineckých skupin, aby napomáhali orgánům činných v trestním řízení při odkrytí trestné činnosti, struktury, dokazování a předcházení další závažné trestné činnosti

---

⁸ VANTUCH, Pavel. Spolupracující obviněný po novelizaci provedené zákonem č. 139/2012 Sb. *Trestní právo*, 2012, roč. 17, č. 10, s. 5.

⁹ Tamtéž s. 5.

¹⁰ COUFALOVÁ, Bronislava. Hmotněprávní instituty pro boj s organizovaným zločinem podle nového trestního zákoníku. *Bulletin advokacie*, 2009, č. 10, s. 82-85.

¹¹ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník I. §1 až 139. Komentář*. 2. vydání, Praha: C.H.Beck, 2012, s. 796.

organizovaných skupin. Jedním z hlavních znaků organizovaného zločinu je velice propracovaná a přísně utajená struktura organizovaných skupin. Obtížnost v boji proti organizovanému zločinu tedy spočívá v omezených možnostech policejního orgánu na úspěšném vyšetřování, zamezení v pokračování v další trestné činnosti, postavení všech zúčastněných osob před soud a jejich spolehlivé usvědčení. Nabízí se tedy možnost spolupráce mezi spolupracujícím obviněným a policejním orgánem. I když spolupracující obviněný přispěje k objasnění či pomůže zamezit spáchání další trestné činnosti organizovanou skupinou, není mu vždy zaručena úplná beztrestnost. Tato skutečnost je pouze důvodem pro mimořádné snížení trestu odnětí svobody dle § 58 odst. 4 TrZ nebo polehčující okolností dle § 41 písm. m) TrZ., pokud se bude jednat o spolupracujícího obviněného vymezeného v § 178a TrŘ.¹² Ve spojitosti se spolupracujícím obviněným není mimořádné snížení trestu odnětí svobody nijak omezeno. Jinými slovy, v případě, že pomoc spolupracujícího obviněného bude účinná, je možné snížit trest odnětí svobody hluboko pod hranici trestní sazby odpovídající spáchanému trestnému činu nebo dokonce udělit podmíněný odklad výkonu trestu či úplně zprostit obviněného obžaloby. Novelou č. 193/2012 trestního zákoníku bylo dále upraveno i možné upuštění od potrestání související se spolupracujícím obviněným v § 46 odst. 2 TrZ. Soud tedy může upustit od potrestání pachatele vystupujícího v trestním řízení jako spolupracující obviněný za splnění stanovených podmínek. Jedním z takových případů je například kauza albánského člena organizované zločinecké skupiny padělatelů dokladů, který vystupoval v řízení jako spolupracující obviněný. V tomto řízení bylo upuštěno od potrestání a žádný trest mu kromě propadnutí majetku (padělatelského náčiní) uložen nebyl.¹³

To, že osoba, která spáchá zločin, který je pro společnost nebezpečný, nebude nijak potrestána, je jedním z úskalí institutu spolupracujícího obviněného. Může zde dojít například k opakované trestné činnosti takové osoby, která bude ochotna v dalších trestních řízeních znovu vystupovat jako spolupracující obviněný a vyhýbat se tak řádnému potrestání.

---

¹² ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník I. §1 až 139. Komentář*. 2. vydání, Praha: C.H.Beck, 2012, s. 796-797.

¹³ VACULÍK, Radim. *Spolupracující obviněný poprvé nedostal u soudu trest* [online]. Novinky.cz, 19. prosince 2014 [cit. 2.2. 2016]. Dostupné na <<http://www.novinky.cz/krimi/356923-spolupracujici-obvineny-poprve-nedostal-u-soudu-trest.html>>.

1.3 Základní trestněprávní zásady týkající se spolupracujícího obviněného

Základní zásady trestního řízení definujeme jako „určité právní principy, vůdčí právní ideje, jimiž je ovládáno trestní řízení“¹⁴ Tyto zásady, vymezené v § 2 TrŘ., se považují za nejdůležitější principy a slouží jako podklad pro činnost orgánů a celkovou organizaci trestního řízení. Znalost základních zásad je nezbytná pro pochopení a bezchybnou aplikaci trestního řádu. Kromě zásad vyjmenovaných v trestním řádu existují ještě zásady pro řízení ve věcech mládeže, resp. v zákoně o soudnictví ve věcech mládeže v § 3 (zák. č. 218/2003 Sb.). Patří sem zásady chránící především mladistvé, jako je například ochrana soukromí mladistvého, spolupráce s orgánem sociálně-právní ochrany dětí či zásada speciálního přístupu apod. Některé základní zásady trestního řízení vycházejí z Ústavního pořádku ČR, Listiny základní práv a svobod a také z mezinárodního práva resp. z Úmluvy o ochraně lidských práv. V trestním řádu jsou vymezeny následující zásady: zásada stíhání jen ze zákonných důvodů, presumpce nevin, legality, oficiality, materiální pravdy, volného hodnocení důkazů, spolupráce se zájmovými sdruženími občanů, vykonávání soudnictví soudy s pravomocí samosoudce nebo senátu, veřejnosti, ústnosti, bezprostřednosti, která je jedním z prvků na spravedlivý proces, zajištění práva na obhajobu a právo projednávání věci ve svém mateřském jazyce nebo v jazyce, který zúčastněná osoba ovládá.

1.3.1 Zásada legality, oficiality a princip oportunity

Zásadou legality, která je uvedena v § 2 odst. 3 TrŘ., rozumíme, že státní zástupce je povinen stíhat všechny trestné činy, o nichž se dozví, pokud zákon nebo vyhlášená mezinárodní smlouva, kterou je Česká republika vázána, nestanoví jinak. Můžeme říci, že zásada legality upřesňuje jinou základní zásadu důležitou pro trestní řízení. Touto zásadou je oficialita, která je v trestním řádu definována tak, že jestliže tento zákon nestanoví něco jiného, postupují orgány činné v trestním řízení z úřední povinnosti. Jinými slovy se jedná o veřejný zájem společnosti potrestat pachatele trestných činů a současně pravomoc státu uložit takovým pachatelům trest. Aby státní orgány mohly prosazovat svou pravomoc, mají dle zákona postupovat z úřední povinnosti (ex off), pokud existuje reálné podezření na spáchání trestného činu. Zásada oficiality je propojena se zásadou legality, jelikož obsahuje dvě funkce, a to funkci iniciační, kterou se zahajuje trestní stíhání, a funkci akuzační, kdy veřejný žalobce,

---

¹⁴ JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo procesní*. 3. vydání. Praha: Leges, 2013, s. 131.

resp. státní zástupce, má povinnost předat soudu osobu obviněného, který má následně pravomoc rozhodnout o jeho vině a trestu.¹⁵

Naproti zásadě legality stojí princip oportunity, což znamená „oprávnění veřejného žalobce nestíhat některé trestné činy, o kterých se dozví, neboť takové stíhání by bylo neúčelné, nespravedlivé, nevedlo by k naplnění cíle trestního řízení.“¹⁶ Tento princip se užívá především v zemích angloamerického trestního řízení a vychází z předpokladu, že trestní řízení musí být účelné, aby plnilo svůj cíl. V České republice existuje také termín negativní oportunita, což znamená, že veřejný žalobce má povinnost pachatele žalovat za spáchaný trestný čin, ale zároveň může od obžaloby upustit na základě určitého veřejného zájmu.¹⁷

Podle prof. Jiřího Jelínka výjimky z principu legality přibývají. Do českého právního řádu jsou stále více začleňovány nové a rozsáhlejší případy oportunity. Jedná se především o snahu zefektivnit a zrychlit trestní řízení za pomoci tzv. odklonů. Mezi odklony patří narovnání, podmíněné zastavení trestního stíhání, odstoupení od trestního stíhání v řízení ve věcech mládeže, podmíněné odložení podání návrhu na potrestání a dohoda o vině a trestu zavedená v roce 2012.¹⁸

Podle doc. Ščerby nemůžeme zcela jednoznačně zařadit institut spolupracujícího obviněného např. v souvislosti s podmíněným zastavením trestního stíhání upraveného ve slovenské právní úpravě do kategorie odklonů v trestním řízení, jelikož má odlišnou podstatu i účel. „*Smyslem podmíněného zastavení trestního stíhání spolupracujícího obviněného není adekvátní společenská reakce na spáchaný čin spojená s výhodami pro obviněného, poškozeného a pro celý systém trestní justice, nýbrž jde o nástroj, který by měl přispět k efektivnějšímu odhalování organizované kriminality.*“¹⁹ I přesto však můžeme spatřovat některé charakteristické rysy odklonu, jelikož zde dochází k odchýlení od klasického průběhu trestního řízení.²⁰

Další výjimkou ze zásady legality je i institut spolupracujícího obviněného založený na určitém střetu zájmů. Na jedné straně zde existuje zájem orgánů činných v trestním řízení získat důležité informace o organizovaném zločinu, do kterého byla tato osoba zapletena, to samozřejmě za předpokladu, že s poskytnutím informací a označením za spolupracujícího

---

¹⁵ KRISTKOVÁ, Alena. K legalitě a oportunitě v českém trestním řízení. *Trestní právo*, 2014, č. 12, s. 4-13.

¹⁶ Tamtéž s. 4-13.

¹⁷ KRISTKOVÁ, Alena. K legalitě a oportunitě v českém trestním řízení. *Trestní právo* 2014, č. 12, s. 4-13.

¹⁸ JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo procesní*. 3. vydání. Praha: Leges, 2013, s. 150-151.

¹⁹ ŠČERBA, F. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. 2. vydání. Praha: Leges, 2014, s. 137 - 138.

²⁰ Tamtéž s. 138.

obviněného souhlasí. Na druhé straně tu však stojí veřejný zájem, aby byla osoba, která spáchá trestný čin, spravedlivě potrestána.

Nové projevy oportunity, které se vyvinuly v souvislosti s velkým nárůstem kriminality a organizovaného zločinu, označuje Thomas Weigend jako obchod oportunity s legalitou, jestliže se stát vzdává základní funkce legality, která zaručuje rovnost občanů před zákonem a umožní některému z obviněných, aby získal statut korunního svědka či spolupracujícího obviněného a dalšímu nikoli. Aby se stal z obviněného spolupracující obviněný, musí splnit zákonem stanovené podmínky dle § 178a TrŘ. Nicméně i za předpokladu, že tyto podmínky splní, nestane se jím automaticky, nýbrž ho musí za spolupracujícího obviněného prohlásit státní zástupce. O tomto označení se však nerozhoduje usnesením, a proto nemá obviněný právo bránit se proti takovému postupu stížností. Rozhodování o vině a trestu následně náleží soudu až v hlavním líčení, což ale není pravidlem v ostatních zemích Evropské unie, např. v Rakousku a také na Slovensku má rozhodovací pravomoc o vině a trestu spolupracujícího obviněného státní zástupce.²¹

1.3.2 Zásada materiální pravdy

Jedná se o zásadu uvedenou v § 2 odst. 5 TrŘ. Bývá také označována i jako zásada zjištění skutkového stavu věci bez důvodných pochybností.²² Touto zásadou rozumíme, že orgány činné v trestním řízení postupují v souladu se svými právy a povinnostmi uvedenými v trestním řádu a za součinnosti stran tak, aby byl zjištěn skutkový stav věci, o němž nejsou důvodné pochybnosti, a to v rozsahu, který je nezbytný pro jejich rozhodnutí. Doznání obviněného nezavazuje orgány činné v trestním řízení povinnosti přezkoumat všechny podstatné okolnosti případu.

Z pohledu institutu spolupracujícího obviněného nemohou orgány činné v trestním řízení považovat za dostačující jeho doznání, že zločin skutečně spáchal, jelikož by to bylo v rozporu se zásadou materiální pravdy. Orgány činné v trestním řízení mají povinnost přezkoumat pravdivost takového doznání a posoudit všechny okolnosti a důkazy konkrétního případu.

---

²¹ KRISTKOVÁ, Alena. K legalitě a oportunitě v českém trestním řízení. *Trestní právo* 2014, č. 12, s. 4-13.

²² JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo procesní*. 3. vydání. Praha: Leges, 2013, s. 157.

Podle judikatury „se v případě objektivní pravdy vyžaduje, aby soud opřel své rozhodnutí o vině a trestu o jednoznačně zjištěná a bezpečně prokázaná fakta, nikoli o pouhou pravděpodobnost.“²³

1.4 Zásada kontradiktornosti a ústnosti

Dalšími zásadami, do kterých zasahuje institut spolupracujícího obviněného, jsou zásada kontradiktornosti (rovnost zbraní) upravená v § 2 odst. 5 TrŘ a zásada ústnosti vymezená v § 2 odst. 11 TrŘ. Dále je upravuje Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod, konkrétně v článku 6 odst. 3 písm. d). Rovnost postavení stran v trestním řízení zaručuje i Listina základních práv a svobod v článku 37 odst. 3. Námitky související s porušováním rovnosti zbraní v trestním řízení při dokazování jsou zcela oprávněné, neboť se spolupracujícím obviněným bude pracovat státní zástupce.²⁴ V souvislosti s námitkou narušení rovnosti zbraní uvádí doc. Kratochvíl, že: „Její ostří zmírňuje právo obviněného na účast u výsledku již ve stádiu vyšetřování (§ 165 odst. 1 TrŘ), spojené s právem klást vyslychaným svědkům, i korunnímu – spolupracujícímu obviněnému, otázky. Totéž platí ve výraznější podobě i pro soudní stadia trestního řízení. Podle § 215 odst. 2 TrŘ může obžalovaný a jeho obhájce v hlavním líčení žádat, aby jim bylo umožněno provést důkaz, zejména výslech svědka, tzn. i korunního, i když citovaná právní úprava předpokládá jako pravidlo, že tento postup bude namístě, půjde-li o důkaz prováděný k návrhu obžalovaného, tzn. v jeho prospěch.“²⁵ Vyloučení není možné ani v opačném případě, kdyby spolupracujícího obviněného navrhla sama obžaloba. Zásada ústnosti může být dotčena v případě, že by byl spolupracující obviněný utajeným svědkem, který bude vyslychán v hlavním líčení, ale nebude fyzicky přítomen. Za předpokladu, že se v trestním řízení, kde vystupuje spolupracující obviněný, nezakládá odsouzení výlučně na výpovědi anonymních svědků, je takový institut v souladu s Úmluvou i judikaturou ESLP.²⁶

---

²³ Rozhodnutí Nejvyššího soudu R 46/63 Sb. r. tr.

²⁴ KRATOCHVÍL, V. Ústavní a mezinárodně smluvní aspekty institutu „korunního svědka“. In: VÁLKOVÁ, H., STOČESOVÁ, S. (ed.) *Nad institutem korunního svědka: sborník příspěvků z odborného semináře*. Plzeň: ZČU v Plzni, 2003, s. 38-39.

²⁵ Tamtéž s. 38.

²⁶ Tamtéž s. 39.

2 Vývoj institutu spolupracujícího obviněného

Po rozmachu organizovaného zločinu ve střední Evropě bylo zapotřebí zavést institut, který by pomohl v odkrývání a usvědčování organizovaných skupin. Institut korunního svědka byl nejdříve zaveden v Německu v roce 1989 a poté v Polsku v roce 1997. Slovensko tento institut zavedlo v roce 2003. Na základě těchto skutečností se o zavedení tohoto či podobného institutu začalo jednat i v České republice.

Dne 22. 11. 2002 Ministerstvo vnitra ČR ve spolupráci s Ministerstvem spravedlnosti ČR předložilo návrh právní úpravy, ve které poprvé figuroval již zmíněný korunní svědek. Jednalo se o novelu trestního řádu, kdy tento institut měl být vymezen v § 306b – 306e TrŘ.²⁷ Návrh této právní úpravy korunního svědka však nebyl v roce 2002 přijat.

Na základě průzkumů po roce 1990 bylo zjištěno, že právní úprava České republiky není dostatečně účinná v boji s organizovaným zločinem, který se těšil velkému rozmachu především po sametové revoluci. Částečným krokem proti organizovanému zločinu bylo doplnění ustanovení o zločineckých spolčeních do trestního zákoníku České republiky, učiněné novelou trestního zákona č. 152/1995 Sb. I přes zavedení těchto ustanovení se však orgánům činných v trestním řízení nedařilo objasňovat většinu trestných činů, které byly páchany zločinnými spolčením. Bylo důležité vymezit v trestním řádu a trestním zákoně přesné podmínky, za kterých se může člen zločineckého spolčení stát korunním svědkem. Tím, že by se jím stal, by dobrovolně pracoval s orgány činnými v trestním řízení při odkrývání zločineckého spolčení a jeho aktivit. Na oplátku by mu mohla být poskytnuta beztrestnost, i přesto že se sám dopustil v souvislosti se zločineckým spolčením trestného činu. Záměrem právní úpravy korunního svědka bylo zefektivnit práci orgánů činných v trestním řízení v boji proti zvláště závažným zločinům páchaných zločineckými spolčením tím, že osoby zapletené do této trestné činnosti (členové) budou motivovány k tomu, aby pomohly odkrýt trestnou činnost a postavily tak před soud i nejdříve postavené členy těchto skupin. Přínosem mělo být zjednodušení dokazování organizované trestné činnosti. Dokázat propracovanému zločineckému spolčení jejich trestnou činnost bylo vzhledem k přísnému mlčení uvnitř skupiny prakticky nemožné. Důvodová zpráva ke korunnímu svědkovi sice připouštěla, že bude tímto narušena zásada legality a oficiality, nicméně veřejný zájem společnosti na potrestání a rozbití zločineckých spolčení převyšoval zájem potrestat jednoho pachatele z jeho osobní trestní činnosti. Návrh této právní úpravy měl být obsažen v části třetí,

---

²⁷ VANTUCH, Pavel. K návrhu právní úpravy institutu „korunního svědka“. *Trestněprávní revue*, 2003, č. 3, s. 77-82.

hlavě XX trestního řádu ve zcela novém oddílu „Řízení proti pachateli v mimořádných případech“. Právní úprava se rozdělovala do dvou částí v souvislosti s udělováním beztrestnosti. Jednalo se o přerušení a zastavení trestního stíhání. Dobrodiní beztrestnosti by bylo však obviněnému poskytnuto až v případě, že splní všechny zákonem stanovené podmínky.²⁸

Návrh tohoto institutu se setkal jak s pozitivním hodnocením, tak i s velkou kritikou od odborné veřejnosti, a tudíž nebyl přijat do českého právního systému. Nebyl přijat ani poté, co byly vyřešeny připomínky k tomuto institutu ve vládním návrhu z roku 2004. V tomto roce Poslanecká sněmovna projednávala dva návrhy na vytvoření institutu korunního svědka a právní úpravy spolupracujícího obviněného.²⁹ První návrh byl předložen vládou dne 21. 7. 2004³⁰ a druhý obdobný navrhla skupina poslanců dne 21. 10. 2004.³¹

Institut, který byl nutný přijmout v boji s organizovaným zločinem, byl zaveden do české právní úpravy až v roce 2010, ale nikoli pod pojmem korunní svědek, nýbrž jako spolupracující obviněný. Byl zakotven v § 178a TrŘ novelou č. 41/2009 Sb., čímž byl po dlouhých letech konečně upraven institut, který by mohl pomoci orgánům činných v trestním řízení v boji s nejzávažnějšími trestnými činy páchanými organizovanými skupinami. Dle mého názoru mělo dojít k tomuto zavedení mnohem dříve. Českým zákonodárcům se podařilo tento institut prosadit do české právní úpravy až za více než 7 let poté, co spatřil světlo světa první podobný návrh korunního svědka z roku 2002.

Důvodová zpráva k zavedení tohoto institutu uvádí, že byl vytvořen především pro zefektivnění objasňování zvláště závažných zločinů. Ustanovení § 178a TrŘ bylo vytvořeno v návaznosti na ustanovení § 58 odst. 4 TrZ (mimořádného snížení trestu odnětí svobody).³²

Tento institut byl zaveden k tomu, aby osoby, které se podílejí na páčání trestné činnosti spojené s organizovanou zločineckou skupinou, byly motivovány ke spolupráci s orgány činnými v trestním řízení. To by mělo mít za následek usnadnění usvědčování osob zapojených do těchto organizovaných skupin. Jelikož jsou organizované skupiny postaveny

---

²⁸ Tamtéž s. 77-82.

²⁹ VANTUCH, Pavel. K institutu spolupracujícího obviněného a možnostem jeho uplatňování v praxi. *Trestní právo*, 2012, č. 7 – 8, roč. 17, s. 19–29.

³⁰ Vládní návrh č. 746 z roku 2004 na vydání o změně některých zákonů v souvislosti s přijetím trestního zákoníku a zákona o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim

³¹ VANTUCH, Pavel. K institutu spolupracujícího obviněného a možnostem jeho uplatňování v praxi. *Trestní právo*, 2012, č. 7 – 8, roč. 17, s. 19–29.

³² Důvodová zpráva k zákonu č. 41/2009 Sb. o změně některých zákonů v souvislosti s přijetím trestního zákoníku

na absolutní mlčenlivosti, je jejich usvědčení a hledání důkazů velmi obtížné a často i nemožné.³³

Právní úprava související s vytvořením spolupracujícího obviněného je v souladu s Rezolucí Rady Evropské unie č. 497Y0111 (01) z 20. prosince 1996 o jednotlivcích, kteří spolupracují při soudním řízení v boji proti mezinárodně organizovanému zločinu. Tato rezoluce vyzývá členské státy, aby přijaly vhodná opatření, kterými by se povzbuzovaly jednotlivci, kteří se podílejí či podíleli na sdruženích zločinců, na organizovaných trestných činech nebo jiných zločinných organizacích jakéhokoli druhu, aby spolupracovali při soudním řízení.³⁴

Osoby, které se odpojí od organizované skupiny, by měly přispět především k předcházení páchaní další zločinecké trestné činnosti, k poskytování informací, důkazů a podkladů potřebných pro identifikaci a odhalení pachatelů. Na oplátku by měly orgány činné v trestním řízení poskytnout výhody při ukládání trestu a zajistit ochranu před možnou pomstou ze strany organizované zločinecké skupiny. Podnět k vytvoření spolupracujícího obviněného dala také Úmluva OSN, přijatá v Palermu 2000, proti národnímu organizovanému zločinu, nabádající státy k podpoře osob zapojených do organizovaného zločinu. Tato úmluva dále uvádí, že by měly státy zvážit možnost zavedení snížení trestu pro osoby pomáhající orgánům činných v trestním řízení v odkrývání trestné činnosti páchané organizovaným zločinem.³⁵

Institut spolupracujícího obviněného se dočkal novelizace zákonem č. 193/2012 Sb. s účinností od 1. 9. 2012, což podrobněji rozeberu v kapitole 3.1.

3 Spolupracující obviněný v české právní úpravě

Zásadní legislativní změny jsou následkem vývoje trestního práva hmotného a procesního v českém právním řádu. V roce 2009 byl přijat nový trestní zákoník, účinný od 1. 1. 2010 (zák. č. 40/2009 Sb.). V souvislosti s přijetím tohoto trestního zákoníku byla provedena rozsáhlá novela trestního řádu (zák. č. 41/2009Sb.) účinná od 1. 1. 2010.³⁶ Touto

---

³³ VANTUCH, Pavel. K institutu spolupracujícího obviněného a možnostem jeho uplatňování v praxi. *Trestní právo*, 2012, č. 7 – 8, roč. 17, s. 19–29.

³⁴ Důvodová zpráva k zákonu č. 41/2009 Sb. o změně některých zákonů v souvislosti s přijetím trestního zákoníku s. 3-5.

³⁵ Tamtéž s. 3-5.

³⁶ JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo procesní*. 3. vydání. Praha: Leges, 2013, s. 13.

novelou byl zaveden zcela nový institut spolupracujícího obviněného. Spolupracující obviněný byl včleněn do trestního řádu pod ustanovením § 178a. Zde byly vymezeny přesné podmínky, za jakých se může z obviněného stát spolupracující obviněný.

Ustanovení § 178a upravené v zák. č. 41/2009Sb. o spolupracujícím obviněném stanovilo, že v řízení o zvláště závažném zločinu může státní zástupce v obžalobě označit obviněného za spolupracujícího, jestliže:

- obviněný oznámí státnímu zástupci skutečnosti, které mohou významně přispět k objasnění zločinu spáchaného členy organizované skupiny ve spojení s organizovanou skupinou či ve prospěch organizované zločinecké skupiny, případně které pomohou zabránit dokonání takového zločinu.
- obviněný se zaváže podat jak v přípravném řízení, tak i v řízení před soudem úplnou a pravdivou výpověď o těchto skutečnostech.
- dozná se k činu, pro který je stíhán, přičemž nejsou důvodné pochybnosti o tom, že jeho doznání bylo učiněno svobodně, vážně a určitě.
- prohlásí, že souhlasí s tím, aby byl označen jako spolupracující obviněný, pokud považuje státní zástupce takové označení za potřebné vzhledem k povaze trestného činu, k jehož objasnění se obviněný zavázal, a to i s přihlédnutím k trestnému činu uvedenému v doznání obviněného, k osobě obviněného a k okolnostem případu, zejména zda a jakým způsobem se obviněný podílel na spáchání trestného činu, k jehož objasnění se zavázal a jaké následky svým jednáním způsobil.
- před tím, než státní zástupce obviněného označí jako spolupracujícího, vyslechne ho zejména k obsahu oznámení a k jeho doznání. Obviněného také vyslechne k tomu, zda si je vědom důsledků svého postupu. Před výslechem státní zástupce obviněného poučí o jeho právech, o podstatě označení za spolupracujícího obviněného, o povinnosti setrvat na svém doznání a dodržet své závazky uvedené v odstavci 1 a také o tom, že jakmile obviněný v přípravném řízení nebo v řízení před soudem poruší své závazky, nebude nadále považován za spolupracujícího obviněného.

Procesní postup při označování obviněného jako spolupracujícího je založen na povinnosti státního zástupce vyslechnout obviněného k obsahu oznámení a jeho doznání. Státní zástupce vyslechne obviněného, zda si je vědom důsledků, které budou následovat, pokud bude označen za spolupracujícího obviněného. Před výslechem státní zástupce poučí obviněného o jeho právech, významu jeho označení, povinnosti nezpochybnit své přiznání

dříve učiněné a dodržet své závazky, uvedené v §178a odst. 1 TrŘ. Pokud by závazky uvedené shora porušil, nemohl by být nadále považován za spolupracujícího obviněného. Tato právní úprava „motivuje“ obviněného nejčastěji možností snížení trestu odnětí svobody pod dolní hranici trestní sazby. Soud není vázán žádnými omezeními při ukládání takových trestů.

Dle § 39 trestního zákoníku při stanovení druhu trestu a jeho výměry soud přihlédne k povaze a závažnosti spáchaného trestného činu, k osobním, rodinným, majetkovým a jiným poměrům pachatele a k jeho dosavadnímu způsobu života a k možnosti jeho nápravy; dále přihlédne k chování pachatele po činu, zejména k jeho snaze nahradit škodu nebo odstranit jiné škodlivé následky činu, a pokud byl označen jako spolupracující obviněný, též k tomu, jak významným způsobem přispěl k objasnění zločinu spáchaného členy organizované skupiny, ve spojení s organizovanou skupinou nebo ve prospěch organizované zločinecké skupiny. Soud tedy při odůvodňování uložení trestu musí uvést, jak posoudil povahu a závažnost trestného činu, vzít v úvahu všechny polehčující i přitěžující okolnosti a posoudit, zda spolupracující obviněný významným způsobem přispěl k objasnění zločinu spáchaného členy organizované zločinecké skupiny atd.

V souvislosti s úpravou tohoto institutu v současné právní úpravě lze také zkoumat, zda spolupracujícího obviněného upravuje zákon č. 137/2001 Sb. o zvláštní ochraně svědka. Na tuto otázku samotný zákon neodpovídá. V ustanovení § 2 odst. 1 písm. a) je stanoveno, že ohroženou osobou se pro účely tohoto zákona považuje osoba, která podala nebo má podat vysvětlení, svědeckou výpověď, vypovídala či má vypovídat jako obviněný anebo jinak pomáhala nebo má pomoci podle ustanovení trestního řádu k dosažení účelu trestního řízení. Dále se za osobu ohroženou dle odst. 1 písm. b) tohoto zákona považuje i osoba, která je znalcem, tlumočnickem nebo obhájcem, pokud obviněný, kterého jako obhájce zastupuje, vypovídal nebo má vypovídat, aby pomohl k dosažení účelu trestního řízení, anebo je osobou blízkou osobám shora uvedeným (odst. 1 písm. c).

Tento zákon vzniknul mnohem dříve, než byl do právního řádu České republiky zaveden institut spolupracující obviněného, a tedy s možností ochrany takového obviněného zmíněný zákon nepočítá, a nebyl ani v tomto ohledu novelizován. Z ustanovení vyplývá, že by se měl tento zákon vztahovat i na spolupracujícího obviněného, jelikož je zde stanoveno, že ochrana se poskytne osobě, která vypovídá jako obviněný, chybí zde pouze slovo „spolupracující“. Toto slovo navrhuje doc. Vantuch doplnit novelizováním tohoto ustanovení, aby se taková ochrana vztahovala i na spolupracujícího obviněného. Z praxe je však naopak známo, že orgány činné v trestním řízení nejsou zpravidla ochotny poskytnout zvláštní

ochranu spolupracujícím obviněnému, jelikož to tento zákon výslovně neuvádí. Spolupracující obviněný může přispět v mnohem větší míře k odhalení a k usvědčení organizované zločinecké skupiny než pouhý obviněný, jelikož spolupracuje s orgány činnými v trestním řízení, doznává se k trestné činnosti, kterou spáchal a pomáhá usvědčovat další členy organizované skupiny.³⁷ Tím, že usvědčuje členy organizované skupiny, vzniká pro něho a jeho rodinu velké nebezpečí spočívající v možné budoucí mstě organizované skupiny, proti které se postavil a kterou tak zradil. Jelikož organizované zločinecké skupiny zpravidla páchají ty nejzávažnější trestné činy, vzniká zde nebezpečí o zdraví a život spolupracujícího obviněného a jeho blízkých. Proto by měli být dle mého názoru maximálně chráněni, a to především právě tímto zákonem. Doplnění spolupracujícího obviněného do tohoto ustanovení by přimělo více osob, aby se v trestním řízení nechaly v řízení označit za spolupracující obviněné. Nejdůležitějším důvodem, proč většina obviněných nechce vystoupit jako spolupracující obviněný, je totiž strach z odvety od organizované skupiny.

Za svědka se podle tohoto ustanovení považuje i osoba vypovídající před sdělením obvinění v přípravném řízení, i když tato výpověď nemůže být použita u soudu jako důkaz. Záznam takové výpovědi však slouží pro vydání rozhodnutí, zda má být výslech svědka v řízení před soudem navržen a proveden. Za nejdůležitější přínosy a rizika institutu spolupracujícího obviněného považuje doc. Nett především zvýšení efektivity trestního řízení v souvislosti s organizovaným zločinem. Efektivnost trestního řízení znamená snížení nákladů a personálních prostředků při odkrývání závažné trestné činnosti páchané organizovanou zločineckou skupinou. Princip hospodárnosti je tedy velice úzce spjatý se zmíněnou efektivitou trestního řízení. Rizika tohoto institutu spočívají v situaci, kdy se rozhodne více obviněných současně, že chtějí být označeni jako spolupracující obviněný. Problém nastane v případech, kdy si jejich svědecké výpovědi budou rozporovat a přitom budou všichni tvrdit, že splnili podmínky dle § 178a odst. 1 TrŘ, a především budou tvrdit to, že právě jejich výpověď je pravdivá a úplná. Co se týká poučovací povinnosti státního zástupce, obviněný by měl být výslovně poučen dle § 178a odst. 1 TrŘ, dále dle ustanovení, podle kterého mu může soud snížit trest odnětí svobody pod dolní hranici trestní sazby dle § 58 odst. 4 TrZ ve spojení s polehčujícími okolnostmi dle § 41 písm. m) TrZ. Spolupracující obviněný by měl být poučen také o ustanoveních souvisejících se spolupracujícím obviněným v zákoně č.

---

³⁷VANTUCH, Pavel. K institutu spolupracujícího obviněného a možnostem jeho uplatňování v praxi. *Trestní právo*, 2012, č. 7 – 8, roč. 17, s. 19–29.

137/2001 Sb., o zvláštní ochraně svědka. Všechna tato ustanovení mohou mít zásadní vliv na jeho rozhodnutí spolupracovat s orgány činnými v trestním řízení. Trestní řád nestanoví žádnou formu závazku budoucího spolupracujícího obviněného pro jeho pravdivou a úplnou výpověď, kterou by byl vázán v přípravném řízení či v řízení před soudem. Není stanovena ani přesná forma souhlasu obviněného, jehož učiněním bude označen jako spolupracující obviněný. Z ustanovení dále vyplývá, že státní zástupce označí obviněného až v obžalobě, čímž se dostává potenciální spolupracující obviněný do velké nejistoty. Přestože splní všechny závazky uvedené v odst. 1, není mu zaručeno, že bude označen jako spolupracující obviněný v budoucím trestním řízení. Rozhodnutí je plně závislé na státním zástupci. Přínosem ustanovení spolupracujícího obviněného je tak vytvoření základních předpokladů sloužících ke zvýšení efektivity v boji proti organizovanému zločinu.³⁸

Při samotném rozhodování obviněného, zda chce být označen jako spolupracující obviněný, a tím výrazně přispět k objasnění zločinu spáchaného členy organizované skupiny, hraje velmi důležitou roli také hrozící mu trest. Při tomto rozhodování obviněného je pro něho zásadní i otázka, zda přichází i v úvahu možnost uložení pouze podmíněného trestu odnětí svobody, pokud splní podmínky uvedené v § 178a TrŘ. V případě, že by mu soud uložil nepodmíněný trest odnětí svobody, bylo by pro tohoto spolupracujícího obviněného na místě, aby nebyl zařazen do věznice s ostatními vězni, neboť je zde velká pravděpodobnost msty od ostatních členů organizované skupiny. Nicméně, spolupracující obviněný, kterému bude uložen u soudu nepodmíněný trest odnětí svobody, nyní nemá nárok na to, aby byl zařazen do jiné věznice než ostatní odsouzení. To by se pro něho mohlo stát osudným z důvodu možnosti pomsty nejen od členů organizované skupiny, ale i jiných vězňů, které může tato skupina ovlivnit. Zařazení spolupracujícího obviněného do speciální věznice či do sektorů oddělených od normálních vězňů totiž neupravují příslušné zákony. Zde by byla vhodná novelizace trestního zákoníku, zákona o výkonu trestu odnětí svobody a také Řádu výkonu trestu.³⁹

Taková změna by zajisté zvýšila využívání institutu spolupracujícího obviněného, neboť největším problémem pro rozhodování obviněných je strach. Je to strach ze msty organizované skupiny, která páchá především násilnou činnost. Změna v podobě úpravy spolupracujícího obviněného v zákoně o zvláštní ochraně svědků a také úprava výše zmíněných zákonů v souvislosti se zařazováním spolupracujících obviněných do

---

³⁸ NETT, Alexander. Spolupracující obviněný přínosy a rizika nové právní úpravy. In: KOTÁSEK, Josef (ed). *Dny práva – 2010 – Days of Law*, Brno: MU, 2010, s. 5-12.

³⁹ VANTUCH, Pavel. K institutu spolupracujícího obviněného a možnostem jeho uplatňování v praxi. *Trestní právo*, 2012, č. 7 – 8, roč. 17, s. 19–29.

specializovaných věznic či částí věznic oddělených od ostatních vězňů by měla pozitivní vliv na rozšíření uplatnění tohoto institutu. Je ve veřejném zájmu tento institut vylepšovat, aby byl co nejučinnější v boji s organizovaným zločinem, který je pro naši společnost obrovskou hrozbou.

3.1 Novelizace trestního řádu a ustanovení o spolupracujícím obviněným

Institut spolupracujícího obviněného byl do české právní úpravy zaveden novelizací trestního řádu, a to konkrétně zák. č. 41/2009Sb. Toto ustanovení se stalo terčem kritiky a připomínek. Bylo zapotřebí tento institut poupravit, a tak byla provedena novelizace zákonem č. 193/2012 Sb. s účinností od 1. 9. 2012. Byly nově upraveny již rozebrané ustanovení trestního zákona, týkající se polehčujících okolností dle § 41 TrZ. a mimořádné snížení trestu odnětí svobody podle § 58 TrZ.

Ustanovení týkající se konkrétně spolupracujícího obviněného v trestním řádu v § 178a bylo upraveno tím, že se rozšířila působnost na více trestných činů, když bylo vypuštěno slovní spojení „zvláště závažný“. Institut se tedy může od roku 2012 využívat i v řízeních o zločinech, především u závažných korupčních jednání. Nejdůležitější úpravou však bylo doplnění odst. 2, kde je uvedena možnost soudu na upuštění od potrestání spolupracujícího obviněného srov. s § 46 odst. 2 TrZ. Poučení spolupracujícího obviněného státním zástupcem bylo přesunuto do odst. 3.

Upuštění od potrestání spolupracujícího obviněného je společně s rozšířením jeho uplatnění o zločiny nejzásadnější změnou, kterou tato novela přinesla. Soud může upustit od potrestání spolupracujícího obviněného podle § 46 odst. 2 TrZ, jsou-li splněny podmínky stanovené v § 178a odst. 1 a 2 trestního řádu a podal-li spolupracující obviněný jak v přípravném řízení, tak v řízení před soudem úplnou a pravdivou výpověď o skutečnostech, které jsou způsobilé významně přispět k objasnění zločinu spáchaného členy organizované skupiny ve spojení s organizovanou skupinou nebo ve prospěch organizované zločinecké skupiny, ustanovení § 48 odst. 1 TrZ tím není dotčeno.

Byl tedy ustanoven nejbenevolentnější postup ve vztahu k obviněnému, čímž může docházet i ke zvýšení jeho motivace stát se spolupracujícím obviněným a spolupracovat s orgány činnými v trestním řízení.⁴⁰

---

⁴⁰ ŠČERBA, F.: *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. 2. vydání. Praha: Leges, 2014, s. 198.

Ustanovení o upuštění od potrestání ovšem dále vymezuje důvody, na základě kterých není možné upustit od potrestání pachatele označeného jako spolupracující obviněný:

- Prvním důvodem je, že pachatel spáchal trestný čin, který je závažnější než zločin, k jehož objasnění přispěl.
- Pokud se podílel na zločinu, k jehož objasnění přispěl jako organizátor nebo návodce.
- V případě, že svým jednáním způsobil úmyslně těžkou újmu na zdraví nebo smrt.
- Poslední možnost, kdy není možné upustit od potrestání, nastane, jsou-li dány důvody pro mimořádné zvýšení trestu odnětí svobody dle § 59 TrZ (např. znovu spáchal zvlášť závažný zločin, když již byl za takový či jiný potrestán).

Soud upustí od potrestání pachatele, který je označen jako spolupracující obviněný dle § 46 odst. 2 TrZ, resp. musí upustit v případě, že jsou splněny podmínky stanovené v § 178a odst. 1,2 TrŘ.⁴¹ Spolupracující obviněný tedy musí oznámit státnímu zástupci skutečnosti způsobilé významně přispět k objasnění zločinu spáchaného členy organizované skupiny atd. Musí se také doznat k činu, pro který je stíhán a prohlásit, že souhlasí s označením za spolupracujícího obviněného. Dále nesmí být trestný čin, který spáchal, závažnější než zločin, k jehož objasnění přispěl. Upustit od potrestání lze pouze pokud nezpůsobil úmyslně těžkou újmu na zdraví nebo smrt. Podmínky upuštění od potrestání také stanoví, že spolupracující obviněný nesmí být organizátor či návodce a nesmí zde být důvody pro mimořádné zvýšení trestu.

Upustit od potrestání lze tedy téměř u každého zločinu, i u zvlášť závažného zločinu. Výjimkou je pouze kvalifikovaná forma účastenství nebo způsobení úmyslného ublížení na zdraví či smrti. Problémem může být nemožnost upuštění od potrestání ze strany soudu v případě, že nebudou splněny podmínky stanovené v §178a odst. 1, 2 TrŘ. Upuštění od potrestání je totiž podmíněno označením pachatele za spolupracujícího obviněného ze strany státního zástupce a jeho návrhu na upuštění od potrestání podle §46 odst. 2 TrZ. Soud tedy není oprávněn v takovémto případě rozhodnout o upuštění od potrestání z vlastní iniciativy, a to ani za předpokladu, že spolupracující obviněný všechny požadované podmínky splnil. Proto by bylo vhodné, aby byla nově upravena pravomoc soudu upustit od potrestání spolupracujícího obviněného i v případě, že takový postup nebyl státním zástupcem

---

⁴¹ VANTUCH, Pavel. Spolupracující obviněný po novelizaci provedené zákonem č. 139/2012 Sb. *Trestní právo*, 2012, č. 10, roč. 17, s. 4.

navrhnut.⁴² Ustanovení o upuštění od potrestání dle § 46 odst. 2 TrZ je nejbenevolentnějším postupem při rozhodování o trestu spolupracujícímu obviněnému. Zároveň se jedná o nejvýznamnější prostředek motivující pachatele trestného činu doznat se, spolupracovat s orgány činnými v trestním řízení a objasnit tak trestnou činnost organizované skupiny.

3.2 Výslech obviněného

Na základě podání nebo jiného podnětu od obviněného (případně jeho obhájce), které směřuje státnímu zástupci v souvislosti s tím, aby byl v řízení využit institut spolupracujícího obviněného, musí státní zástupce takového obviněného vyslechnout. Vyslechne ho však i poté, co sám dospěje k závěru, že by se tento institut mohl uplatnit v trestním řízení po zhodnocení všech důležitých stanovisek případu i osoby obviněného. Pokaždé však musí mít prohlášení obviněného, které splňuje všechny náležitosti dle § 178a odst. 1 písm. a) TrŘ. Obviněný tedy musí oznámit skutečnosti, které jsou způsobilé významně přispět k objasnění zločinu, spáchaného členy organizované skupiny, ve spojení s organizovanou skupinou nebo ve prospěch organizované zločinecké skupiny a zaváže se podat jak v přípravném řízení, tak i v řízení před soudem úplnou a pravdivou výpověď o těchto skutečnostech. Výslech prováděný státním zástupcem se týká především oznámení dle výše uvedeného ustanovení. Dále je zapotřebí doznání obviněného k činu, pro který je stíhán dle §178 odst. 1 písm. b) TrŘ. Obligatorně musí být provedeno poučení, zda si je obviněný vědom důsledků svého postupu, o povinnosti setrvat na svém doznání a dodržet své závazky dle odst. 1 tohoto ustanovení v případě, že bude označen jako spolupracující obviněný. Dále je nutný jeho výslovný souhlas s tímto označením, který musí být součástí protokolu, sepsaného v souvislosti s tímto výslechem. Výslech provádí pouze státní zástupce upravený v § 12 odst. 5 TrŘ. Pravomoc vést výslech nemůže státní zástupce převést na žádný jiný subjekt trestního řízení. Nemůže ani pověřit právního čekatele či svého asistenta. Zákon však nezakazuje, aby výslech obviněného, který má zájem na tom, aby byl označen za spolupracujícího, provedl vyšetřující státní zástupce. Výslech tedy nemusí provádět státní zástupce, který vykonává ve věci dozor, může jej provést i vyšetřující státní zástupce, to však pouze za předpokladu, že bude výslech prováděn dle § 161 odst. 4, 5. písm b) TrŘ. Výjimka ve výslechu může nastat, pokud státní zástupce provede výslech k obsahu oznámení, k jeho doznání a zda si je vědom

---

⁴² ŠČERBA, F.: *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. 2. vydání. Praha: Leges, 2014, s. 198-199.

důsledků svého postupu. V ostatních částech ustanovení § 178a odst. 3 TrŘ může výslech provádět i policejní orgán.⁴³

Před samotným výslechem musí být nejdříve obviněný poučen o svých právech, o podstatě označení za spolupracujícího obviněného, o jeho povinnosti dodržet závazky a setrvat na svém doznání vyplývající z § 178a odst. 1 TrŘ. Státní zástupce mu dále oznámí, že musí své povinnosti a závazky dodržovat a v případě, že by je porušil, nebude již nadále považován za spolupracujícího obviněného. Skutečnost, že spolupracující obviněný ztrácí svůj statut, mu sdělí a zdůvodní státní zástupce. Případně takové zdůvodnění může učinit i soud. Obviněný proti takovému rozhodnutí nemůže využít žádný opravný prostředek.⁴⁴

3.3 Porušení povinností spolupracujícího obviněného

Jak již bylo řečeno, obviněný, který byl označen za spolupracujícího obviněného dle § 178a TrŘ, musí dostát svým závazkům, ke kterým se zavázal dle odst. 1 tohoto ustanovení. V případě, že poruší své závazky, nebude dále považován za spolupracujícího obviněného.

Zákon však konkrétně neupravuje procesní stránku rozhodnutí o zbavení statutu spolupracujícího obviněného. Z dikce zákona se tedy můžeme domnívat, že posouzení bude záviset pouze na subjektivním rozhodnutí státního zástupce, proti němuž se obviněný nemůže nijak bránit. Podle JUDr. Schramhausera by měla být upravena přesná procesní pravidla v souvislosti s pozbytím statutu spolupracujícího obviněného. „*V případě, že by se v průběhu dalšího trestního řízení ukázalo, že spolupracující obviněný nevyovídá k okolnostem, k nimž vypovídat přislíbil, nedoznal se procesně použitelným způsobem ke svému jednání, jeho výpověď je zcela bezvýznamná, neúplná nebo v konfrontaci s dalšími důkazy zjevně nepravdivá, mohl by státní zástupce v přípravném řízení, jakož i v řízení před soudem rozhodnout o tom, že status spolupracujícího obviněného pozbývá a nadále s ním bude vedeno trestní řízení jako s běžným obviněným.*“⁴⁵ Proti takovému rozhodnutí by však mohl být přípustný opravný prostředek, o kterém by rozhodoval soud, jenž by posoudil, zda obviněného zbaví jeho statusu spolupracujícího obviněného, nebo mu ho ponechá.⁴⁶ Pro trestní řízení v České republice by bylo vhodné, kdyby byl upraven konkrétní postup při rozhodování o zbavení statutu spolupracujícího obviněného. V současné době rozhoduje o

⁴³ ŠÁMAL, P. a kol.: *Trestní řád. Komentář*. 7. vydání. Praha : C. H. Beck, 2013, s. 2323-2324.

⁴⁴ Tamtéž s. 2324.

⁴⁵ SCHRAMHAUSER, Jiří. Spolupracující obviněný v boji s organizovaným zločinem, úvaha nad platnou právní úpravou. *Trestněprávní revue*, 2012, č. 1, s. 11

⁴⁶ Tamtéž s. 11.

zbavení tohoto statutu příslušný státní zástupce podle svého vlastního právního názoru a obviněný proti takovému rozhodnutí nemůže využít žádný opravný prostředek.

4 Organizovaný zločin

Organizovaný zločin představuje jedno z nejzávažnějších bezpečnostních rizik pro dnešní společnost. Na území České republiky se začal vyvíjet po revoluci v roce 1990. Za totalitního režimu se aktivity organizovaného zločinu příliš nerozvíjely. Důvodem bylo především úplné uzavření státních hranic a nesolventní obyvatelstvo. Podstupovat velká rizika spojená s organizovanou kriminalitou za vidinou nepříliš velkých zisků bylo nežádoucí. V současné době působí v České republice i mezinárodní zločinecké skupiny, které jsou mnohdy propojeny se skupinami místními. Nebezpečí organizovaného zločinu nespočívá pouze v ohrožení bezpečnosti samotných občanů, ale především v ohrožení celého státu a státních institucí. Státní orgány by měly čelit a účinně bojovat s organizovaným zločinem, aby nedocházelo ke ztrátě důvěry občanů vůči společenskému systému České republiky.⁴⁷ PhDr. Martin Cejp, odborník na organizovaný zločin, definuje tento termín jako „opakující se soustavné páchaní cílevědomě koordinované závažné trestné činnosti, jehož subjektem jsou zločinecké skupiny nebo organizace, a jehož hlavním cílem je dosahování maximálních nelegálních zisků při minimalizaci rizika (zajišťovaného prostřednictvím kontaktů v rozhodovacích společenských strukturách).“⁴⁸ Aby se mohl zločin označovat jako organizovaný, musí být splněna určitá kritéria, kterými jsou:

- „Spolupráce tří nebo více osob,
- Po trvající, nedefinitivní dobu,
- Páchaná jako závažná trestná činnost,
- Za účelem zisku nebo moci.“⁴⁹

Do dalších volitelných kritérií definujících organizovaný zločin patří:

- „Používání některých forem disciplíny a vnitřní kontroly,
- Rozdělení specifických úloh a rolí,
- Použití násilí,

---

⁴⁷ CEJP, Martin. *Organizovaný zločin v České republice III*. 1. vydání. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2004, s. 7.

⁴⁸ Tamtéž s. 15.

⁴⁹ CEJP, Martin. *Vývoj organizovaného zločinu na území České republiky*. 1. vydání. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2010, s. 9.

- *Ovlivňování politiky, médií, veřejné správy právních orgánů, administrativy korupcí,*
- *Používání komerčních a obchodních struktur,*
- *Zapojení do praní peněz,*
- *Operování na mezinárodní úrovni.*⁵⁰

Organizovaný zločin se zabývá poskytováním služeb a zprostředkováváním zboží, které není legální, těžko dostupné či regulované. Společnost si ovšem takové zboží a služby žádá. Organizovaný zločin využívá lidských tužeb a zálib, které jsou v rozporu se zákonem. Existuje velmi rozsáhlá škála nelegálních služeb a zboží, které přináší velké zisky (Obrázek 1) organizovaným zločineckým skupinám. Právě vysoký zisk a neustálá snaha o zvyšování výnosů z nelegálních činností je hlavním důvodem páčání organizovaného zločinu. Mezi nejčastější činnosti patří obchodování s návykovými látkami a lidmi, podvody, krácení daní, hazard a lichva. Dalšími příklady organizovaného zločinu jsou padělatelství, korupce či vymáhání „výpalného“ stejně tak jako násilná kriminalita, do níž spadají loupeže, vraždy, vydírání, únosy či zastrašování. Nově objevující se nelegální činností posledních let je z důvodu technologického pokroku i tzv. cyber (internetová) a počítačová kriminalita.⁵¹

Obrázek 1: Organizovaný zločin – nabídka služeb a aktivit

Nabídka ilegálních služeb	Nabídka ilegálních věcí/ produktů	Pronikání do legálních obchodů
<ul style="list-style-type: none"> • Komeracionalizované sexuální aktivity • Ilegální gambling • Obchodování s lidmi • Dodatkové služby: dumping (vývoz za nižší tržní cenu), nezákonné obchodování s chráněnými druhy zvířat, lidskými orgány, vraždy na objednávku • ... 	<ul style="list-style-type: none"> • Obchod s narkotiky • Kradené zboží • Padělání (osobních dokumentů, softwaru, atd.) • ... 	<ul style="list-style-type: none"> • Vydírání a racketeering • Praní špinavých peněz/ legalizace výnosů z trestné činnosti • Podvody (investiční podvody, phishing aj.) • ...

Zdroj: CEJP, Martin a kol. *Společenské zdroje vývoje organizovaného zločinu*. 1. vydání. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2015. s. 15.

⁵⁰ Tamtéž s. 9.

⁵¹ CEJP, Martin a kol. *Společenské zdroje vývoje organizovaného zločinu*. 1. vydání. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2015, s. 15.

Klíčovým faktorem organizovaného zločinu je působení na co největším území. Pokud organizovaná skupina působí na území překračující hranice měst, států či světadílů, plynou z její trestné činnosti mnohem větší zisky. Mezinárodní organizované zločinecké skupiny využívají při nákupu zboží místa s nejnižšími cenami. Nelegální zboží a služby jsou poté nabízeny ve státech, kde je poptávka nejvyšší, čímž se výnosy několikanásobně zvýší.⁵² Z tohoto důvodu je nezbytné, aby státní orgány vynaložily veškeré možné úsilí v boji s organizovaným zločinem. Dále je zapotřebí, aby státy v boji s organizovaným zločinem spolupracovaly, jelikož je velmi často obtížné odkrýt utajovanou a propracovanou strukturu organizovaných skupin.

4.1.1 Vývoj organizovaného zločinu na našem území

Na našem území, resp. na území tehdejšího Československa, se organizovaný zločin nevyskytoval ve velké míře. Před rokem 1989 bylo možné zaznamenat určitou nelegální aktivitu spojenou především se směnou valut. Mezinárodní organizovaný zločin pak byl zaměřen na krádeže uměleckých předmětů. Trestná činnost organizovaných zločineckých skupin se nerozvíjela, protože byly v Československé republice značně posílené bezpečnostní složky a hranice velmi pečlivě chráněny. Dalším velice podstatným důvodem bylo nesolventní obyvatelstvo, které nebylo schopno z finančních důvodů dostatečně zaplatit za nelegální služby a zboží. Poptávka byla velice nízká a podstupování rizik s organizovaným zločinem spojených bylo riskantní a nevýnosné. Rok 1989 přinesl dlouho vytouženou změnu politického režimu směrem k demokratické společnosti. Nastaly změny v ekonomice, státní správě, sociální struktuře, kultuře a postupně také v justici. Stát se otevřel volnému pohybu zboží, investicím a kapitálům. Důležitou změnou bylo otevření státních hranic a podmínek pro cestování. Zásadní reforma proběhla také v bankovníctví a finančních institucích, která měla za následek rozsáhlé ekonomické transakce spojené s převody majetku. Otevření hranic a ekonomiky bylo nezbytným krokem pro začlenění České republiky do demokratické Evropy. Všechny tyto změny však vedly i k pohybu nelegálního zboží, služeb a osob. Geografická poloha České republiky dále napomohla k tomu, že se stala velice důležitou tranzitní zemí pro mezinárodní organizovaný zločin. Nelegální zboží a služby proudily z východu na zámožnější západ Evropy, kde byla poptávka po těchto službách vyšší. Česká republika se postupně stala i zemí cílovou a usídlily se zde některé mezinárodní zločinecké

---

⁵² CEJP, Martin. Cizinci v organizovaném zločinu páchaném na území České republiky. *Trestněprávní revue*, 2012, č. 7 – 8, roč. 11, s. 173.

skupiny. Na našem území se kromě zahraničních skupin začali zapojovat do organizovaného zločinu i občané České republiky. Tito občané začali rozvíjet své vlastní nelegální podnikání nebo spolupracovali s organizovanými skupinami. Nebezpečí spojené s rozvojem organizovaného zločinu bylo zapotřebí řešit. Prvním, kdo vystoupil proti organizovanému zločinu, byli obyčejní občané, poté státní složky a až v poslední řadě politici. Na začátku rozmachu organizovaného zločinu v devadesátých letech se jím začal zabývat i kriminologický výzkum. Zásadním impulsem pro zahájení boje České republiky s organizovaným zločinem bylo jednání Světové konference o organizovaném mezinárodním zločinu, konající se v roce 1994 v italské Neapoli. Dále Pakt o organizovaném zločinu podepsaný Českou republikou v roce 1998 a Úmluva Rady Evropy o praní výnosů ze zločinu z roku 1995. V návaznosti na rozšíření organizovaného zločinu v České republice byly zavedeny podstatné legislativní změny týkající se zpřísnění trestních sankcí za trestné činy spáchané v organizované skupině. Do trestního zákoníku byly zavedeny instituty jako účast na zločineckém spolčení, ustanovení o beztrestnosti agenta a účinné lítosti. Trestní řád byl doplněn o tzv. institut anonymního svědka z důvodu ochrany osob zúčastněných na trestních řízeních v souvislosti s organizovaným zločinem. Dále bylo ustanoveno zajištění majetku na žádost zahraničního soudu, dočasné odložení zahájení trestního stíhání, záměna zásilky a další, za účelem usnadnění trestního stíhání.⁵³ Zásadním opatřením bylo zřízení útvaru pro odhalování organizovaného zločinu dne 1. 1. 1995. Jedná se o výkonné pracoviště kriminální policie s vyšetřovací působností na celém území České republiky. Hlavní činností tohoto útvaru je odhalování a vyšetřování organizovaného zločinu, čím se podílí na zajišťování pořádku a bezpečnosti uvnitř České republiky.⁵⁴

4.1.2 Organizovaná zločinecká skupina

Na základě odhadů policie ČR operuje na našem území přibližně 70 organizovaných skupin, které mají okolo 2000 členů. Organizované skupiny rozdělujeme na dva typy podle propracované struktury. Prvním typem organizované skupiny je skupina, která je organizována na nižší úrovni. Je zde patrná dělba práce, ovšem zpravidla zde neexistují vyšší řídicí články. Druhým typem je plně rozvinutá organizovaná skupina, která má propracovanější strukturu a větší hierarchické členění. Hlavami těchto skupin jsou lidé

⁵³ CEJP, Martin. *Vývoj organizovaného zločinu na území České republiky*. 1. vydání. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2010, s. 13.

⁵⁴ Útvary policie ČR. *Útvar pro odhalování organizovaného zločinu SKPV* [online]. Policie.cz, [cit. 29.2. 2016]. Dostupné na <<http://www.policie.cz/clanek/utvar-pro-odhalovani-organizovaneho-zlocinu-skp-199737.aspx>>.

s nejvyšším postavením, kteří řídí další samostatnější skupiny. Pod nimi jsou na nejnižších pozicích řadoví členové a externisté. Vrchní vedení organizovaných zločineckých skupin se zpravidla vyhýbá bezprostřednímu páčání trestné činnosti. Šéfové organizovaných skupin mají ovšem k dispozici veškeré finanční prostředky, které jsou potřebné k zajištění odborného servisu jako jsou právníci, ekonomové, IT specialisté, informátoři či ochranka.⁵⁵ Více než polovinu organizované skupiny tvoří externisté, kteří obstarávají věci a služby nezbytné pro činnost skupiny. Aktivity externistů, lze rozdělit do několika skupin. První skupinou jsou externisté zajišťující hmotné zázemí pro zločineckou skupinu jako jsou auta, nemovitosti, pronájmy bytových prostor atd. Druhá skupina se zaměřuje na základní servis potřebný pro chod celé skupiny. Externisté jsou využíváni především jako opraváři, mechanici, zbrojaři, padělatelé, obchodníci, prodejci, řidiči, experti na překonávání zabezpečovacích zařízení apod. Další zajišťují transport, převody peněz, doručovací služby, distribuci drog. Externisté dodávají veškeré potřebné zboží, působí jako informátoři, tipaři, vymahači, převozci. Velmi často se také objevují tzv. bílí koně, tedy osoby nastrčené k páčání trestné činnosti zakrývající skutečné pachatele. Důležitou činností externistů je zajišťování kontaktů, které jim jsou schopny pomoci k páčání trestné činnosti nebo takovou činnost skrývat. Zaměřují se na policii, soudy, státní zástupce, osoby ve státní správě či samosprávě atd. Jejich snaha je zaměřená především na získávání cenných informací a ovlivňování rozhodování takových osob, zpravidla pomocí korupce či zastrahování.⁵⁶

4.1.3 Účast na organizované zločinecké skupině

V návaznosti na předchozí kapitoly o organizovaném zločinu a skupině, je nutné si vymezit pachatele trestného činu spáchaného ve prospěch organizované zločinecké skupiny a ukládání trestu takovému pachateli, dále objasnění pojmu účasti na organizované zločinecké skupině, beztrestnosti agenta či přitěžující okolnosti spojené s trestnými činy spáchanými organizovanou skupinou.

Dle § 107 TrZ. je pachatelem trestného činu spáchaného ve prospěch organizované zločinecké skupiny (§ 129) ten, kdo spáchal úmyslný trestný čin jako člen organizované zločinecké skupiny, nebo ten, kdo takový čin spáchal vědomě se členem organizované zločinecké skupiny anebo v úmyslu organizované zločinecké skupině napomáhat.

⁵⁵ CEJP, Martin. *Organizovaný zločin v České republice III*. 1. vydání. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2004, s. 36-37.

⁵⁶ CEJP, Martin. *Vývoj organizovaného zločinu na území České republiky*. 1. vydání. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2010, s. 19.

Druhý odstavec tohoto ustanovení stanoví, že skutečnost, že pachatel se trestného činu dopustil jako člen organizované skupiny nebo ve spojení s organizovanou skupinou, nebrání tomu, aby za splnění podmínek stanovených tímto zákonem byl současně postižen jako pachatel trestného činu spáchaného ve prospěch organizované zločinecké skupiny.

S tímto ustanovením souvisí také § 108 TrZ, kde je upraveno ukládání trestu odnětí svobody pachateli trestného činu spáchaného ve prospěch organizované zločinecké skupiny. Zde se především zvyšuje horní hranice trestní sazby o jednu třetinu. Tyto ustanovení jsou nezbytná pro odhalování a objasňování trestných činů spáchaných organizovaným zločinem. Fungují jako represivní opatření vůči osobám, které v souvislosti s organizovanou skupinou spáchaly trestné činy. Jedná se o závažnou formu trestné činnosti, a proto je už samotné založení, účast či podpora organizované zločinecké skupiny trestným činem.⁵⁷

Účast na organizované zločinecké skupině spočívá dle ustanovení § 361 TrZ. v tom, že pachatel založí organizovanou zločineckou skupinu, činnosti organizované zločinecké skupiny se účastní, nebo organizovanou zločineckou skupinu podporuje. Takovýto pachatel bude potrestán odnětím svobody na dvě léta až deset let nebo propadnutím majetku. Odstavce dva a tři se týkají zpřísnění trestní sazby v případě, že se organizovaná skupina zaměřuje na vlastizradu (§ 309), teroristické útoky (§ 311), teror (§ 312), anebo je pachatel vedoucím činitelem či představitelem organizované skupiny v souvislosti se zmíněnými trestnými činy. Zákon tedy umožňuje uložit mimo trestu odnětí svobody i propadnutí majetku. Tento trest je nástrojem pro oslabení hmotného zabezpečení pachatelů organizovaného zločinu.⁵⁸

Dle § 363 TrZ. je policista, plní roli agenta, který nebude trestně odpovědný za účast na organizované zločinecké skupině, nebo pokud tuto skupinu podporuje, jestliže se takových trestných činů dopustil s cílem odhalit pachatele trestné činnosti spáchané ve prospěch organizované zločinecké skupiny. V tomto ustanovení jsou taxativně vyjmenovány trestné činy, kterých se tato beztrestnost agenta týká. Je mezi nimi například obchodování s lidmi, kuplířství, šíření pornografie, padělání a pozměňování peněz, podílnictví, přijetí úplatku, podplácení apod. Dále dle odst. 3 se beztrestným nestává agent, který organizovanou zločineckou skupinu nebo organizovanou skupinu založil nebo zosnoval.

Tento odstavec má za úkol zamezit beztrestnosti tzv. agenta provokatéra.⁵⁹ Nicméně, JUDr. Coufalová je toho názoru, že by činnost agenta měla být více rozšířena. Pro boj proti

---

⁵⁷ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník I. §1 až 139. Komentář*. 2. vydání, Praha: C.H.Beck, 2012, s. 1237.

⁵⁸ COUFALOVÁ, Bronislava. Hmotněprávní instituty pro boj s organizovaným zločinem podle nového trestního zákoníku. *Bulletin advokacie*, 2009, č. 10, s. 82-85.

⁵⁹ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník II. §140 až 421. Komentář*. 2. vydání, Praha: C.H.Beck, 2012, s. 3351.

organizovanému zločinu by bylo „účelnější vytvořit vlastní zločineckou organizaci jako jakéhosi zdánlivého potenciálního konkurenta či partnera.“⁶⁰ Agent, který by byl vedoucím článkem takové organizované skupiny, by měl větší šanci získat důležité informace o vrcholných představitelích konkurenčních organizovaných skupin, než jako řadový člen. Takové informace by byly účelné pro orgány činné v trestním řízení, jelikož je veřejným zájmem, aby byli potrestáni především hlavní představitelé organizovaného zločinu.⁶¹

S účastí na organizované zločinecké skupině souvisí i přitěžující okolnosti dle § 42 písm. o) TrZ, když soud jako k přitěžující okolnosti přihlédne zejména k tomu, že pachatel spáchal trestný čin jako organizátor, jako člen organizované skupiny nebo člen spolčení. Přitěžující okolnosti se hodnotí v neprospěch pachatele a mají za následek zpřísnění výměry a druhu trestu dle § 39 odst. 3 TrZ.⁶²

5 Praktické aspekty institutu spolupracujícího obviněného v judikatuře

Institut spolupracujícího obviněného jako jeden z nejdůležitějších procesních prostředků v boji s organizovaným zločinem, je v českém právním řádu zakotven již 6 let. Zpočátku se ovšem tento institut tolik nevyužíval. Větší počet soudních řízení, kde vystupoval spolupracující obviněný, přibylo po roce 2012, kdy novela trestního zákoníku zavedla možnost upuštění od potrestání spolupracujícího obviněného v § 46 odst. 2 TrZ. Vidina upuštění od uložení trestu odnětí svobody, byla důležitým faktorem pro obviněné, kteří se dopustili zločinu spojeného s organizovanou zločineckou skupinou. Jedná se o doposud nejbenevolentnější postup v souvislosti s ukládáním trestů spolupracujícím obviněným. Upuštění od potrestání motivuje stále více pachatelů, aby v trestním řízení splnili všechny nutné podmínky a byli označeni za spolupracující obviněné.

Prof. Jelínek zaujal právní názor, že upuštění od potrestání, tedy neuložení žádného trestu, není zcela optimální a spolupracujícímu obviněnému by měl být nějaký trest vždy uložen. Nemusí se však jednat pouze o trest odnětí svobody, ale může mu být uložen

---

⁶⁰ COUFALOVÁ, Bronislava. Hmotněprávní instituty pro boj s organizovaným zločinem podle nového trestního zákoníku. *Bulletin advokacie*, 2009, č. 10, s. 82-85.

⁶¹ Tamtéž s. 82 – 85.

⁶² ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník I. §1 až 139. Komentář*. 2. vydání, Praha: C.H.Beck, 2012, s. 556.

například trest domácího vězení dle § 60 TrZ.⁶³ To by bylo možné pouze v případě, že by se nově upravilo ustanovení o domácím vězení tak, že by se mohl uložit tento trest i spolupracujícímu obviněnému. Takový trest je však dle účinné právní úpravy možný uložit pouze v případě, že pachatel spáchá přečin. Druhou možností je rozšířit možnosti spolupracujícího obviněného vystupovat i v řízeních o přečinech.

Na základě zákona o svobodného přístupu k informacím jsem požádal všechny krajské soudy v České republice o poskytnutí rozsudků, v nichž vystupovali spolupracující obvinění. Rozsudky mi poslaly všechny krajské soudy, ale nejvíce jich bylo poskytnuto od Krajského soudu v Praze a v Ostravě. Bylo mi zasláno celkem 22 rozsudků, i když poslední statistiky z roku 2014 hovořily o 43 trestních kauzách, ve kterých v České republice vystupoval spolupracující obviněný.⁶⁴ V mnou analyzovaných rozhodnutích byla celkem polovina, tedy 11 z roku 2015. Je tedy nutné říci, že se tento institut uplatňuje v posledních letech čím dál tím více. V některých kauzách se objevuje i dva nebo více spolupracujících obviněných.

Aby v trestním řízení mohl vystupovat spolupracující obviněný, je nutné, aby byl trestný čin spáchán členy organizované skupiny, ve spojení s organizovanou skupinou, nebo ve prospěch organizované zločinecké skupiny. Nejčastějším trestným činem v souvislosti s vystupováním spolupracujícího obviněného je dle mého průzkumu nedovolená výroba a jiné nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy dle § 283 TrZ. Dokonce více než polovina zkoumaných trestních řízení se týká obchodování a výroby drog. Spolupracující obvinění v těchto kauzách zastávali především roli kurýrů a nebyli zpravidla hlavami organizovaných zločineckých skupiny. Nicméně naplnili stejné skutkové podstaty trestných činů jako ostatní členové organizované skupiny a jejich tresty byly v zásadě o dost mírnější. Další trestné činy spáchané organizovanou skupinou, ve kterých vystupoval spolupracující obviněný, byly loupeže dle § 173 TrZ, zkrácení daně, poplatku a podobné platby dle § 240 TrZ, sjednávání výhody při zadání veřejné zakázky, při veřejné soutěži a veřejné dražbě dle § 256 TrZ související se zločinem § 260 TrZ poškození finančních zájmů Evropské unie. Dále se jedná o zločiny úplatkářství, krádeže a podvodů. Spolupracující obviněný tedy nejčastěji vystupuje v řízení s majetkovou a hospodářskou trestní činností. Těžko si lze představit, že se najde někdo ochotný spolupracovat s orgány činnými v trestních řízeních v případech, kdy se

---

⁶³ JELÍNEK, Jiří. *Spolupracující obviněný? Jednou a dost, navrhuje profesor Jelínek* [online]. Česká televize.cz, 6. března 2015 [cit. 5. 4. 2016]. Dostupné na <<http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/1509144-spolupracujici-obvineny-jednou-a-dost-navrhuje-profesor-jelinek>>.

⁶⁴ MALECKÝ, Robert. *Kušnierz nebo Salačová. Vadí, že v jedné kauze „zazpívají“ a v jiné jsou stíháni?* [online]. HlídacíPes.org, 4. února 2016 [cit. 7. 4. 2016]. Dostupné na <<http://hlidacipes.org/kusnierz-nebo-salacova-vadi-ze-v-jedne-kauze-zazpivaji-a-v-jine-jsou-dal-stihani/>>.

organizovaná skupina zaměřuje na násilné trestné činy, jako jsou např. vraždy, vydírání, únosy atd. Důvodem je obava z odvety od organizované skupiny, která by mohla vážně ohrozit život a zdraví spolupracujícího obviněného i osob jemu blízkých. V rozebíraných rozhodnutích byly pouze tři trestní řízení s násilnou trestnou činností, a tou byla vždy loupež.

Spolupracující obviněný může od roku 2012 vystupovat i v řízení o zločinu. Před touto novelou to bylo možné pouze u zvlášť závažných zločinů. Všechny poskytnuté rozsudky však ukázaly, že ani v jednom případě nevystupoval spolupracující obviněný v řízení o zločinu, ale vždy se jednalo o zvlášť závažný zločin. Rozšíření institutu spolupracujícího obviněného o zločiny, provedené novelizací z roku 2012, se zatím neukázalo jako rozhodující faktor pro motivování většího množství pachatelů spolupracovat v trestním řízení. Můžeme říci, že při spáchání zločinu nehrozí pachateli až tak přísný trest, a nejspíše proto nechtějí s orgány činnými v trestním řízení spolupracovat a obrátit se tak proti organizované skupině, od které by mohla přijít odplata.

Počet trestních řízení, kde vystupoval spolupracující obviněný, zásadně narostl po roce 2013, tedy po již zmiňované novele provedené zák. č. 193/2012 Sb. V rozebíraných rozhodnutích se jednalo pouze o čtyři, z let 2011-2012. Téměř trojnásobný nárůst takových trestních řízení přišel po roce 2013. Zásluhou nebude již zmíněné rozšíření o zločiny, ale především vidina možnosti upuštění od potrestání a snížení trestu odnětí svobody pod dolní hranici trestní sazby. Trestní sazba se pohybuje od 5 do 18 let a možnost uložení např. podmíněného trestu odnětí svobody může být velkým lákadlem pro obviněné, aby spolupracovali s orgány činnými v trestním řízení. Na základě zjištěných skutečností pak spolupracující obvinění dostávají v průměru poloviční tresty oproti ostatním členům organizované skupiny. Například u zvlášť závažného zločinu, kde trestní sazba stanoví trest odnětí svobody na 10-18let, dostávali spolupracující obvinění v průměru 4 roky nepodmíněného trestu odnětí svobody a zbylí spolupachatelé trest 11ti let nepodmíněně. Trest odnětí svobody zpravidla na tři roky s podmíněným odkladem výkonu trestu na 5 let, pak dostávali spolupracující obvinění, kteří spáchali zvlášť závažné zločiny s trestní sazbou od 8 do 12 let. Musím však konstatovat, že ostatní spolupachatelé u takových trestných činů odcházeli v průměru s pětiletými tresty odnětí svobody, tedy soudy ukládaly tresty pod dolní hranici trestní sazby.

Mimo trestu odnětí svobody, případně podmíněného odsouzení k trestu odnětí svobody, bylo spolupracujícím obviněným ukládáno velmi často i vyhoštění dle § 80 TrZ, jelikož se velmi často jednalo o vietnamské nebo jiné cizí státní příslušníky, kteří neměli na území

České republiky trvalý pobyt. Soudy v těchto případech ukládaly tresty vyhoštění při samé horní hranici trestní sazby, tedy 10 ti let. Dalšími tresty pro spolupracující obviněné byly zákazy činnosti a peněžité tresty. Velmi častým trestem pak bylo i propadnutí věci resp. pomůcek k výrobě a přepravě drog u nejčastějšího trestného činu § 283 TrZ nedovolené výroby a jiného nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy.

Soud při ukládání trestů vždy posuzoval trestní minulost spolupracujícího obviněného a stávalo se, že mu byl udělen souhrnný trest odnětí svobody, jelikož už byl odsouzen v jiném trestním řízení. Zde vyvstává otázka, zda je možné uvěřit svědectví spolupracujícího obviněného, když již tato osoba spáchala dříve nějaký jiný trestný čin, za který byla pravomocně odsouzena. Soudy se však s těmito případy vypořádaly tak, že porovnávaly svědectví spolupracujícího obviněného s dalšími usvědčujícími důkazy, či výpověďmi jiných svědků vypovídajících ve stejném řízení. Při posuzování pravdivosti a úplnosti výpovědi obviněného, která je podmínkou pro označení za „spolupracujícího“, soudy často využívaly psychiatrické a psychologické znalecké posudky osoby obviněného. Zejména pak posudky obviněných, kteří byli alkoholiky či drogově závislými osobami. Posuzovalo se, zda byli tito spolupracující obvinění schopni správně vnímat a reprodukovat skutečnosti, o kterých vypovídali, a zda nebyly omezené nebo zcela vymizelé jejich rozpoznávací a ovládací schopnosti. Tyto skutečnosti by měly být podloženy listinnými či jinými usvědčujícími důkazy, zejména znaleckými posudky, z důvodu aby nebylo ve věci rozhodnuto pouze na základě výpovědi spolupracujícího obviněného. Vyskytly se ale i případy, ve kterých důkazy neposkytly ucelený pohled na trestnou činnost organizované skupiny. Na základě výpovědi spolupracujícího obviněného, kterou soud shledal jako úplnou a pravdivou, však bylo možné učinit jednoznačná skutková zjištění, která rozkryla trestnou činnost skupiny a pomohla k usvědčení jejich členů.

Soudy při ukládání trestu spolupracujícímu obviněnému posuzovaly, zda se doznal ke všem skutkům, do jaké míry přispěl k objasnění trestné činnosti a usvědčení spolupachatelů, k jeho trestní minulosti, zda a jak popsal spáchání jednotlivých skutků včetně rolí spolupachatelů.

V případě odsouzení spolupracujícího obviněného k nepodmíněnému trestu odnětí svobody bylo soudem zpravidla rozhodnuto o jeho zařazení do věznice s dozorem dle § 56 odst. 3 TrZ, a to i přesto, že byl obžalovaný odsouzen na více než 3 roky. V případě překročení 3 let nepodmíněného trestu odnětí svobody jsou totiž pachatelé zařazeni dle §56 odst. 1 písm. c) TrZ do věznice s ostrahou, což bylo zřetelné i u ukládání trestů ostatním

spolupachatelům, za předpokladu, že nejsou splněny podmínky pro umístění do věznice s dozorem. Soudy takové rozhodnutí odůvodnily tím, že zařazení do mírnějšího typu věznice bude postačující pro účely trestu a bude zde zaručeno vhodnější působení na odsouzené osoby, aby později vedly řádný život. Takové rozhodnutí hodnotím kladně už z toho důvodu, že se odsouzení spolupracující obvinění nedostanou do stejného typu věznice jako ostatní členové organizované skupiny, které pomohli usvědčit. Tím se alespoň částečně mohou vyhnout případné mstě ze strany dalších členů organizované skupiny a může tomu napomoci i skutečnost, že ve věznici s dozorem jsou osoby méně společensky nebezpečné. Navíc je tu větší možnost pracovního zařazení odsouzených a tedy i schopnost alespoň částečné úhrady způsobené škody. Dle mého názoru by bylo ale ještě výhodnější, aby spolupracující obvinění, kteří jsou ve výkonu trestu, byli zcela izolováni od ostatních odsouzených a trest si odpykali s dalšími spolupracujícími obviněnými. Mohli by se lehce stát obětí šikany či by jim mohla ve věznici hrozit dokonce i smrt, a to jak od členů organizované skupiny, tak od ostatních vězňů. Ve věznici by zřejmě byli označeni za „práskače“ a tam se takové jednání jen tak nepromítá. Lze si také představit, že i kdyby ostatní členové organizované skupiny nebyli ve stejné věznici, mohli by podat zprávu jiným vězňům, kteří by byli schopni takovou skupinu pomstít. Oddělení těchto osob by zaručovalo lepší ochranu a mohlo by to motivovat větší počet osob vystupovat v trestním řízení jako spolupracující obviněný. Takové izolování spolupracujících obviněných ovšem není v současné době v České republice možné technicky zajistit z důvodu přeplněnosti věznic. Jednalo by se o rozsáhlou investici spojenou s vytvořením nových zařízení určených pro výkon trestu nebo alespoň jejich oddělených částí.

Na základě výše uvedených skutečností soud při stanovení trestu spolupracujícímu obviněnému vycházel z ustanovení o mimořádném snížení trestu odnětí svobody dle § 58 odst. 4 TrZ. Soud tedy sníží trest odnětí svobody u osoby označené jako spolupracující obviněný v případě, že jsou splněny podmínky stanovené v § 178a odst. 1 TrŘ.

I z judikatury vyplývá, že institut spolupracujícího obviněného se začal využívat v České republice především po roce 2012, a to po novele provedené zák. č. 193/2012 Sb.. Nejčastějšími zločiny organizovaných skupin, ve kterých figuroval spolupracující obviněný, byly dle mého průzkumu zločiny týkající se obchodování s drogami. Ve všech 22 zkoumaných případech soud uložil trest spolupracujícímu obviněnému pod dolní hranici trestní sazby a častokrát se jednalo i o podmíněný trest odnětí svobody. Upuštění od potrestání spolupracujícího obviněného dle § 46 odst. 2 TrZ se neobjevilo ani v jednom z rozebíraných rozsudků. Soudy při odůvodňování rozsudků postupovaly v souladu

s ustanovením § 178a TrZ a podrobně rozebíraly označení, vystupování, doznání, poučení, roli, pravdivost a úplnost výpovědi spolupracujících obviněných v konkrétních případech. Nejdůležitějším však bylo posouzení, zda a do jaké míry spolupracující obviněný přispěl k objasnění zločinu spáchaného členy organizované skupiny. Některé soudy své odůvodňování o spolupracujícím obviněným rozváděly na několika stránkách, když doplňovaly např. i definici organizované zločinecké skupiny.

Všechny krajské soudy v České republice mi poskytly anonymizované rozsudky, ve kterých vystupoval spolupracující obviněný, dle zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím.

5.1 Negativa institutu spolupracujícího obviněného a návrhy úpravy de lege ferenda

Institut spolupracujícího obviněného nefunguje podle Unie státních zástupců, jak by mohl, proto přišla s návrhem odměňovat tyto obviněné za jejich výpovědi finančně. V praxi by to znamenalo, že bude obviněný motivován k označení za spolupracujícího nikoliv pouze mimořádným snížením trestu odnětí svobody či upuštěním od potrestání, ale i finanční odměnou. Tento návrh považuje Unie obhájců za velice nevhodný a označila ho jako „nakupování svědectví“.⁶⁵ Podle mého názoru, by tento návrh nebyl tak účinný jak by předpokládala Unie státních zástupců. Sice by to mohlo přispět k rozšíření počtu osob, které by se rozhodly vystupovat jako spolupracující obvinění, ale přibylo by také velké množství negativních aspektů. Jedním z nich by bylo například páchání trestné činnosti související s organizovanou skupinou a současné obstarávání potřebných usvědčujících důkazů za účelem budoucího zisku poskytnutého v souvislosti s výslechem. Dále by přibyli falešní spolupracující obvinění, kteří si svou trestnou činnost spojenou s organizovanou skupinou vymysleli za účelem finančního prospěchu. To by velice ztížilo práci soudům při posuzování pravdivosti a úplnosti jejich výpovědí.

Skandální je ovšem výpověď jedné z obžalovaných v kauze Oleo Chemica, která uvedla, že jí policie nabídla finanční odměnu, když přistoupí na statut spolupracující obviněné. K této skutečnosti se vyjádřila Unie obhájců ve svém stanovisku, kde apeluje na Policii ČR, Generální inspekci bezpečnostních sborů a Státní zastupitelství, aby bylo toto

---

⁶⁵ JANÁKOVÁ, Barbora, TRONÍČEK, Jakub. *Za spolupráci s policií chtějí žalobci obviněným platit* [online]. Novinky.cz, 19. ledna 2016 [cit. 7.4. 2016]. Dostupné na <<http://www.novinky.cz/krimi/392145-za-spolupraci-s-policii-chteji-zalobci-obvinenym-platit.html>>.

tvrzení urgentně prověřeno. Jednalo by se o zcela nepřijatelný postup ze strany policie ČR a nepochybně také o trestný čin.⁶⁶

V české trestněprávní úpravě chybí ustanovení, které by omezovalo vystupování spolupracujících obviněných ve více trestních řízeních. Obviněný by měl být označen za spolupracujícího pouze jednou, „jednou a dost“. Tím by se předešlo skutečnosti, že se může stát obviněný spolupracujícím – recidivistou, tudíž bude moci vystupovat v několika řízeních jako spolupracující obviněný a získá tak privilegia s tím související. Dále by měla být upravena i nemožnost označení obviněného za spolupracujícího, který je současně stíhán v jiné trestní věci.⁶⁷

Jak již bylo výše uvedeno, prof. Jelínek je toho názoru, že by spolupracujícímu obviněnému měl být vždy trest uložen. Nemusí se jednat o trest odnětí svobody, nýbrž by stačilo i např. domácí vězení či obecně prospěšné práce.⁶⁸ To by však bylo možné pouze v případě, že by spolupracující obviněný mohl vystupovat i v řízeních o přečinech, či by byly doplněny ustanovení o zmíněných trestech o možnost udělovat je i spolupracujícímu obviněnému za spáchané zločiny.

Další nevýhodou tohoto institutu je nejistota pro obviněné, kteří splní podmínky stanovené v § 178a TrŘ, zda budou opravdu označeni za spolupracující obviněné. S tím se pojí i skutečnost, že o označení rozhoduje pouze státní zástupce nikoli soudce, a to ve formě usnesení. Je tedy na každém státní zástupci, zda označí obviněného za spolupracujícího či nikoli. Může nastat situace, kdy se obviněný dozná, splní podmínky stanovené v § 178a TrŘ, ale státní zástupce o jeho označení nebude mít zájem, když toto závisí na konkrétním státním zástupci a jeho právním názoru.

Velmi vážný nedostatek spatřuji v ochraně spolupracujícího obviněného, který může být po vynesení odsuzujícího rozsudku zařazen do stejného typu věznice jako ostatní členové organizované skupiny, které svým vystupováním pomohl usvědčit. Pokud by spolupracující obviněný významným způsobem napomohl orgánům činným v trestní řízení k odkrytí a objasnění trestné činnosti, měla by mu být poskytnuta i další ochrana po vynesení rozsudku.

---

⁶⁶ SOKOL, Tomáš. *Stanovisko unie obhájců ČR č. 9/2015 k nabídce peněžní odměny spolupracujícímu obviněnému ze strany PČR* [online]. uocr.cz, 27. listopadu 2015 [cit. 13.4. 2016]. Dostupné na <<http://www.uocr.cz/stanovisko-unie-obhajcu-cr-c-9-k-nabidce-penezni-odmeny-spolupracujicimu-obvinenemu-ze-strany-pcr/>>.

⁶⁷ JELÍNEK, Jiří. *Spolupracující obviněný? Jednou a dost, navrhuje profesor Jelínek* [online]. Česká televize.cz, 6. března 2015 [cit. 7.4. 2016]. Dostupné na <<http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/1509144-spolupracujici-obvineny-jednou-a-dost-navrhuje-profesor-jelinek>>.

⁶⁸ Tamtéž

Tyto osoby by měly být zařazeny do specializované věznice, či alespoň do jiné části, oddělené od ostatních vězňů, od kterých může docházet k šikaně, fyzickému napadání či msty za jeho předchozí svědectví. S ochranou spolupracujícího obviněného souvisí i nedostatek v zákoně č. 137/2001 Sb. o zvláštní ochraně svědka, kde není upraven spolupracující obviněný jako osoba ohrožená a chráněná. Vložení osoby spolupracujícího obviněného do ustanovení § 2 tohoto zákona, by dle mého názoru přispělo k rozšíření četnosti využití tohoto institutu v trestních řízeních, a to z důvodu zvláštní ochrany a pomoci obviněnému a jeho blízkým osobám.

6 Vývoj institutu korunního svědka v USA a Německu

Spojené státy americké jsou průkopnický státem, který má nejrozsáhlejší zkušenosti a jako první začal využívat institut korunního svědka (Immunity from prosecution), neboli vynětí z trestního stíhání či vynětí z obžaloby. Tato imunita navazuje na privilegium proti sebeobviňování, ustanovené 5. Dodatkem Ústavy USA a dalšími ustanoveními jednotlivých ústav členských států. Toto privilegium zakazuje státu nutit pachatele svědčit a požadovat po něm důkazy, které by svědčily v jeho neprospěch. Státy USA prosazují účelovou a transakční imunitu. Účelová imunita spočívá v zákazu využití svědkova svědectví při trestním stíhání pro stejný trestný čin, v jehož souvislosti je vyslýchán. Transakční imunitou rozumíme širší formu imunity poskytující se svědkovi pro trestní stíhání za kterýkoli trestný čin. Svědek nemůže být obžalován na základě transakce, o které svědčil či poskytl důkazy.⁶⁹

Korunní svědek jako nástroj v boji proti závažné organizované kriminalitě není v Německu novodobou institucí. Konkrétní používání korunního svědka je datováno v druhé polovině 19. století v Holštýnsku (kde působila organizovaná banda zlodějů, která závažným způsobem znepříjemňovala život zdejším obyvatelům) dále také v Prusku. Korunní svědek se využíval především v nejzávažnějších případech organizované kriminality, kdy se obyvatelstvo dožadovalo okamžitého řešení případu a spravedlivého potrestání pachatelů. Pro policii bylo zapotřebí, aby případy vyřešila a organizované skupiny byly potrestány za každou cenu. Nicméně každý občan považoval spolčování se zločinci za problematické, trvalo více než jedno století, než se vytvořila zákonná právní úprava. Tato úprava spatřila světlo světa až v roce 1989, kdy byla společnost ohrožena jedním z nejzávažnějších trestných činů organizované skupiny, a to terorismem. Konkrétně to měla na svědomí teroristická skupina

---

⁶⁹ ŠÁMAL, Pavel. Nad Institutem korunního svědka. In: VÁLKOVÁ, H., STOČESOVÁ, S. (ed.) *Nad institutem korunního svědka. sborník příspěvků z odborného semináře*. Plzeň: ZČU v Plzni, 2003, s. 45.

Frakce Rudé armády. Korunní svědek byl tedy uzákoněn tzv. Kronzeugengesetz dne 9.6.1989 (BGBl). Tento zákon upravoval pouze několika málo paragrafy institut korunního svědka, a to především podmínky pro zvýhodnění jeho postavení při spolupráci s orgány činnými v trestních řízeních zpravidla při teroristických činech. V dnešní německé právní úpravě existuje tzv. malé řešení korunního svědka, které se týká pouze několika trestněprávních oblastí.⁷⁰ Např. dle §129 odst. 6 StGB (trestní zákoník Spolkové Republiky Německo) může soud dle své úvahy trest snížit nebo upustit od potrestání, pokud se pachatel dobrovolně a vážně snaží zabránit trvání sdružení nebo páčání trestných činů odpovídajících jeho cílům, nebo dobrovolně svoje vědomosti sdělí úřadu, takže je možno zabránit spáchání trestných činů.

7 Komparace spolupracujícího obviněného se Slovenskou právní úpravou

Slovenská republika zavedla institut spolupracujícího obviněného o několik let dříve, než se tak stalo v České republice, tedy v roce 2003 resp. v roce 2005. Spolupracující obviněný byl do slovenského právního řádu včleněn z důvodu potřeby odhalování korupce a trestné činnosti organizovaných skupin. V roce 2003 se nejednalo o samotný vznik institutu spolupracujícího obviněného, ale bylo upraveno především procesní zacházení s osobami, které by mohly pomoci orgánům činných v trestních řízení s odhalováním takových trestných činů. Toto bylo upraveno novelou zák. č. 457/2003 Z.z., která měnila a doplňovala tehdejší trestný poriadok (zák. č.141/1961).⁷¹

Tato novela upravila dočasné odložení vznesení obvinění v § 162a, kde bylo upraveno, že pokud by vznesení obvinění podstatně ztížilo objasnění korupce, nebo zjištění pachatele trestného činu založení, zosnování a podporování zločinecké a teroristické skupiny, nebo zvláště závažného úmyslného trestného činu spáchaného organizovanou skupinou, zločineckou skupinou nebo teroristickou skupinou, může vyšetřovatel se souhlasem prokurátora dočasně odložit vznesení obvinění, proti osobě, která se významnou měrou

---

⁷⁰ SPRINGER, Paul. Korunní svědek v právní úpravě SRN a návrh nové úpravy v ČR. In: VÁLKOVÁ, H., STOČESOVÁ, S. (ed.) *Nad institutem korunního svědka. sborník příspěvků z odborného semináře*. Plzeň: ZČU v Plzni, 2003, s. 29.

⁷¹ ŠČERBA, Filip a kol. *Dohoda o vině a trestu a další prostředky racionalizace trestní justice*. Praha: Leges. 2012, s. 97.

podílela na objasnění výše uvedených trestných činů. To neplatí, pokud je tato osoba organizátorem či návodcem trestného činu, na jehož objasnění se podílela.

Dále byla upravena pravomoc prokurátora zastavit trestní stíhání u takové osoby dle § 172 odst. 3. Rozšířeno bylo i ustanovení o přerušení trestního stíhání. Žádné z těchto rozhodnutí, však nebylo možné učinit v případě, že osoba podílející se na odhalování výše uvedených trestných činů byla organizátorem nebo návodcem.⁷² Toto omezení je příhodné, ale není dle mého názoru dostačující. Tyto osoby jsou totiž nejnebezpečnějšími, jelikož stojí již u samého zrodu trestné činnosti organizované slupiny. Bylo by vhodné ještě nějaké další omezení osoby označené za spolupracujícího obviněného, v jehož prospěch může být řízení zastaveno, přerušeno či odloženo vznesení obvinění. Zákon totiž neuvádí žádné omezení ve vztahu k závažnosti spáchaného trestného činu.

Samotný vznik institutu spolupracujícího obviněného ve slovenské právní úpravě můžeme datovat spíše až k roku 2005, a to rekonstrukcí tamního trestního práva. Česká právní úprava spolupracujícího obviněného se oproti té slovenské poměrně liší. Zatímco slovenská právní úprava se zaměřuje především na průběh trestního řízení, česká úprava se zaměřuje jak na procesní otázky, tak na ukládání trestů a jejich výměr spolupracujícímu obviněnému.⁷³

Rekonstrukce trestního práva Slovenské republiky provedené zák. 301/2005 Z.z. zavedla podmíněné zastavení trestního stíhání spolupracujícího obviněného v § 218. Podle tohoto ustanovení může dle odst. 1 prokurátor rozhodnout o podmíněném zastavení trestního stíhání obviněného, který se významnou měrou podílel na objasnění korupce, trestného činu založení, zosnování a podporování zločinecké nebo teroristické skupiny, nebo zločinu spáchaného organizovanou skupinou, zločineckou skupinou nebo teroristickou skupinou, nebo na zjištění nebo usvědčení pachatele tohoto trestného činu a zájem společnosti na objasnění takového trestného činu převažuje zájem na trestním stíhání obviněného. Podmíněné zastavení trestního stíhání nelze učinit vůči organizátorovi, návodci nebo objednateli trestného činu, na jehož objasnění se podílel. V případě, že bude rozhodnuto o podmíněném zastavení trestního stíhání, určí se podle §218 odst. 2 obviněnému zkušební lhůta na 2 až 10 let. V této zkušební lhůtě musí obviněný plnit podmínky uvedené v odst. 1, tedy nadále spolupracovat v objasňování trestných činů uvedených výše.

Trestný poriadok umožňuje mimo podmíněného zastavení trestního stíhání také přerušení a zastavení trestního stíhání. Přerušit trestní stíhání je možné jak v přípravném

---

⁷² Tamtéž s. 97.

⁷³ Tamtéž s. 97.

řízení, tak v řízení před soudem. Stíhání je možné přerušit dle § 228 odst. 3 TP pro trestný čin související s činem, o jehož objasnění se snaží spolupracující obviněný společně s orgány činnými v trestním řízení. Před přerušением však bude zpravidla rozhodováno o vyloučení řízení proti spolupracujícímu obviněnému ze společného řízení, jelikož se jeho postavení v trestním řízení mění z obviněného na svědka. Přerušением trestního řízení je dočasným procesním prostředkem, který by neměl přesahovat 2 roky. Další procesní možností je zastavení trestního stíhání spolupracujícího obviněného dle § 215 odst. 3 TP. Zastavení trestního stíhání se využívá v případě, že byl naplněn účel spolupráce a není v ní potřeba dále pokračovat. Dále je zapotřebí, aby veřejný zájem nad objasněním trestné činnosti převyšoval zájem na trestním stíhání spolupracujícího obviněného. Trestný poriadok stanoví, že je možné zastavit trestní stíhání spolupracujícího obviněného pro jakýkoli trestný čin, tedy nikoli jen pro trestný čin, k jehož objasnění svou spoluprací přispěl. Za zmínění stojí i mimořádné snížení trestu dle § 39 odst. 2 písm. e) zák. č. 300/2005 Trestného zákona. Toto ustanovení se použije v případě, že nebyly využity shora zmíněné prostředky a prokurátor se po zvážení všech souvisejících okolností rozhodne na osobu spolupracujícího obviněného podat obžalobu. Použije se především v případech, kdy se spolupracující obviněný významnou mírou podílel na objasnění trestných činů a usvědčení pachatelů.⁷⁴

Dle doc. Ščerby není nastavení institutu spolupracujícího obviněného ve slovenském právním řádu příliš důsledné. Prvním problémem je, že zákon nestanoví žádné omezení v závažnosti spáchaných trestných činů. Spolupracující obviněný může spáchat nejzávažnější trestný čin, nebo může páchat pouze běžnou trestnou činnost, a jediným omezením je, že nemůže být organizátor, návodce nebo objednatel. Může zde tedy nastat otázka, jaký zájem bude převyšovat. Prokurátor rozhodne, zda to bude zájem společnosti na objasnění trestných činu organizovaných skupin či zájem na trestním stíhání obviněného. Doc. Ščerba zde spatřuje nedostatečnost slovenské právní úpravy, když si pokládá otázku zda „*může být zájem společnosti na objasnění korupčního jednání vyšší než zájem na potrestání pachatele trestného činu, kterým byla způsobena úmyslně smrt?*“⁷⁵

Tedy omezení u osoby spolupracujícího obviněného se vztahuje pouze na organizátory, návodce nebo objednatele. Pachatel může spáchat jak méně závažný trestný čin nebo jeden z těch nejzávažnějších, jako je například vražda, a i přesto může být označen jako

⁷⁴ GAJDIČIAR, Vladimír: Zákonnosť dokazovania pri aplikácii institutu spolupracujúceho obvineného. In KOTÁSEK, Josef (ed). *Dny práva 2012 – Days of Law 2012*, Brno: MU, 2012, s. 1399 – 1423.

⁷⁵ ŠČERBA, Filip a kol. *Dohoda o vině a trestu a další prostředky racionalizace trestní justice*. Praha: Leges. 2012. s. 97.

spolupracující obviněný. Bude záviset na prokurátorovi, aby posoudil, zda v konkrétném případě převažuje zájem společnosti na objasnění trestné činnosti organizované skupiny či zájem na trestním stíhání pachatele, který může být například i vrahem. Podle mého názoru by bylo vhodné, aby slovenská právní úprava přesně vymezila rozsah trestných činů, při jejichž spáchání může být pachatel označen za spolupracujícího obviněného. V českém právním řádu je takový rozsah stanoven tak, že spolupracující obviněný může vystupovat v řízeních o zločinech.

Dalším problémem této úpravy je ve stanovené zkušební době dle odst. 2. Není, zde totiž uvedeno, že by obviněný měl nahradit způsobenou škodu ani zde není upravena žádná výslovná povinnost vést řádný život po dobu trvání zkušební doby.⁷⁶

Česká a slovenská právní úprava institutu spolupracujícího obviněného je poměrně rozdílná. Hlavní princip, tedy využití osoby zapletené do organizovaného zločinu k objasnění a usvědčení ostatních spolupachatelů je stejný. Nicméně, slovenská právní úprava se zaměřuje především na průběh trestního řízení, když využívá ustanovení o podmíněném zastavení trestního stíhání, dočasné odložení vznesení obvinění, přerušování trestního stíhání a zastavení trestního stíhání. Česká právní úprava neumožňuje žádné podobné procesní prostředky v průběhu trestního řízení a zaměřuje se spíše na samotné rozhodování o vině a trestu spolupracujícího obviněného. Mimořádné snížení trestu odnětí svobody mají oba právní řády upraveny, ale v české právní úpravě nalezneme i možnost upuštění od potrestání spolupracujícího obviněného za splnění zákonem vymezených podmínek. Spolupracující obviněný může vystupovat dle české právní úpravy v řízení o zločinech. Slovenský trestný poriadok žádné podobné vymezení okruhu souvisejícího se závažností trestných činů neupravuje. Co se četnosti využívání tohoto institutu týče, ani v jednom ze států bývalého Československa, není využíván tak, jak by bylo v boji s organizovaným zločinem vhodné.

---

⁷⁶ Tamtéž s.99

Závěr

Cílem této práce bylo podat ucelený pohled na institut spolupracujícího obviněného, ale také přiblížit rizika a nedostatky s ním spojené. S demokratickou společností, která je pravým opakem komunistického režimu, který panoval na území České republiky až do roku 1989, přicházejí zcela nová rizika, která takovou společnost ohrožují. Jedním z rizik je tzv. organizovaný zločin, tedy páchaní trestné činnosti skupinou několika osob, v níž má každý svou určitou roli. Organizovaný zločin je problémem právě z důvodu propracovanosti struktury skupiny a snaze zakrýt co nejlépe páchanou trestnou činnost. Stát, jakožto hlavní ochránce demokracie a státního zřízení, musí s takovým organizovaným zločinem účinně bojovat. To se ovšem ukazuje jako velice obtížné, a proto musí využívat všechny možné a dostupné prostředky, které jsou k dispozici v souladu se zákonem. Z tohoto důvodu byl zaveden institut spolupracujícího obviněného v trestním řádu, který by mohl významně přispět při odhalování a usvědčování členů organizovaných zločineckých skupin.

V této práci se zabývám vývojem institutu spolupracujícího obviněného a pojmem korunního svědka. Vymezuji organizovaný zločin a analyzuji právní úpravu spolupracujícího obviněného včetně novelizace trestního řádu v České republice. Nejdůležitější částí jsou pak praktické aspekty v rámci české judikatury a také vymezení negativ institutu spolupracujícího obviněného a možnosti jeho úpravy *de lege ferenda*.

Dále je analyzována slovenská právní úprava a je porovnána s českou úpravou spolupracujícího obviněného, když je třeba konstatovat, že komplexnější a dokonalejší je česká, neboť se zaměřuje jak na procesní otázky, tak i na samotné rozhodování o vině a trestu. Tedy na skutečnosti, zda se trestný čin stal či nikoliv a na případné spravedlivé potrestání pachatele podle zákona. Česká právní úprava spolupracujícího obviněného se tedy zaměřuje především na hlavní účel trestního řízení. Slovenská právní úprava je orientovaná spíše na samotný průběh trestního řízení.

Institut spolupracujícího obviněného je v aktuální české právní úpravě poměrně účelně nastaven, když především jeho novelizace přiměly větší množství pachatelů organizované trestné činnosti spolupracovat s orgány činnými v trestním řízení. Zasluhu na tom mají především ustanovení umožňující upuštění od potrestání či mimořádné snížení trestu odnětí svobody oproti velmi vysokým trestním sazbám, které za tuto trestnou činnost hrozí.

V právní úpravě institutu spolupracujícího obviněného můžeme spatřovat i několik jeho nedostatků. Na základě těchto nedostatků je možné právní úpravu zdokonalit, a to především vytvořením či úpravou několika ustanovení, týkajících se tohoto institutu.

Důležitým aspektem pro zdokonalení institutu spolupracujícího obviněného je jeho použitelnost, která není tak četná, jak by mohla být. Rozšířit jeho působnost a využívání by bylo možné na základě úpravy či začlenění nových ustanovení trestního řádu a trestního zákoníku. Začlenění ustanovení upravující omezení vystupování spolupracujícího obviněného ve více trestních kauzách by zamezilo možnosti, aby se spolupracující obviněný stal spolupracujícím recidivistou. Zároveň by byla vhodná úprava zakazující označit obviněného v trestním řízení jako spolupracujícího v případě, že je tato osoba stíhána v jiné trestní věci. Dále by mělo být vytvořeno zákonné ustanovení, které by zaručovalo jistotu označení spolupracujícího obviněnému v případě, že splní podmínky uvedené v § 178a TrŘ. Doposud totiž obviněný takovou jistotu nemá, protože závisí pouze na právním názoru státního zástupce, zda ho jako spolupracujícího označí či nikoli.

Upuštění od potrestání by mělo být využíváno jen v ojedinělých případech, kdy se nejedná o tak závažný trestný čin a obviněný velice významně přispěl k objasnění trestné činnosti organizované skupiny, což podle analyzovaných rozsudků české soudy zpravidla dodržují.

Efektivitu institutu spolupracujícího obviněného by bylo možné zvýšit jeho zařazením pod ustanovení § 2 zák. č. 137/2001 Sb., o zvláštní ochraně svědka. Takový spolupracující obviněný a jeho blízcí, by pak mohli požívat zvláštní ochranu, kterou tento zákon upravuje. Dále by de lege ferenda mohlo vzniknout ustanovení, které by přímo uzákonilo v případě uložení nepodmíněného trestu odnětí svobody spolupracujícímu obviněnému, zařadit ho do specializované či oddělené části věznice od ostatních odsouzených. Bylo by tedy nutné vytvořit specializovanou věznici či alespoň vyhradit jednu oddělenou část pro všechny odsouzené spolupracující obviněné. To by dle mého názoru přimělo více osob zapojených do organizovaného zločinu spolupracovat s orgány činnými v trestním řízení a rozšířit tak využívání institutu spolupracujícího obviněného. Často totiž je nejzásadnějším důvodem, proč se obvinění nechtějí stát spolupracujícími, jejich strach ze msty od ostatních členů organizované zločinecké skupiny.

Na základě všech zjištěných skutečností mohu potvrdit, že institut spolupracujícího obviněného přispívá výraznou měrou k odhalování organizovaného zločinu a spravedlivému usvědčování členů organizovaných skupin. Je tedy důležitým prostředkem pro orgány činné v trestním řízení, kterým napomáhá ve vyhledávání, objasňování a prokazování nezákonného jednání obviněných a umožňuje pachatele organizované trestné činnosti postavit před soud a spravedlivě je potrestat. Jeho využití a právní úpravu by však bylo možné zlepšit zmíněnými

návrhy, které by dle mého názoru významně pomohly především s nárůstem osob ochotných v řízení vystupovat v pozici spolupracujícího obviněného.

Seznam použitých zdrojů

Knižní zdroje:

- CEJP, Martin. *Organizovaný zločin v České republice III*. 1. vydání. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2004. 158 s.
- CEJP, Martin a kol. *Společenské zdroje vývoje organizovaného zločinu*. 1. vydání. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2015. 211 s.
- CEJP, Martin. *Vývoj organizovaného zločinu na území České republiky*. 1. vydání. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2010. 102 s.
- HENDRYCH, Dušan. *Právní slovník*. 3. vydání. Praha: C.H. Beck, 2009. s. 1059.
- JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo procesní*. 3. vydání. Praha: Leges, 2013. 784 s.
- ŠÁMAL, P. a kol.: *Trestní řád. Komentář*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. 4720 s.
- ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník I. §1 až 139. Komentář*. 2. Vydání. Praha: C.H.Beck, 2012. 1464 s.
- ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník II. §140 až 421. Komentář*. 2. vydání. Praha: C.H.Beck, 2012. 150 s.
- ŠČERBA, F.: *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. 2. Vydání. Praha: Leges, 2014. 464 s.
- ŠČERBA, Filip a kol. *Dohoda o vině a trestu a další prostředky racionalizace trestní justice*. Praha: Leges. 2012. s. 97.

Články v odborných časopisech:

- CEJP, Martin. Cizinci v organizovaném zločinu páchaném na území České republiky. *Trestněprávní revue*, 2012, č. 7 – 8, roč. 11, s. 173-176.
- COUFALOVÁ, Bronislava. Hmotněprávní instituty pro boj s organizovaným zločinem podle nového trestního zákoníku. *Bulletin advokacie*, 2009, č. 10, s. 82-85.
- KRISTKOVÁ, Alena. K legalitě a oportunitě v českém trestním řízení. *Trestní právo*, 2014, č. 12, s. 4-13.
- SCHRAMHAUSER, Jiří. Spolupracující obviněný v boji s organizovaným zločinem, úvaha nad platnou právní úpravou. *Trestněprávní revue*, č. 1, 2012, s. 11.
- VANTUCH, Pavel. K návrhu právní úpravy institutu „korunního svědka“. *Trestněprávní revue*, č. 3. 2003 s. 77-82.

- VANTUCH, Pavel. K institutu spolupracujícího obviněného a možnostem jeho uplatňování v praxi. *Trestní právo*, 2012, č. 7 – 8, roč. 17, s. 19-29.
- VANTUCH, Pavel. Spolupracující obviněný po novelizaci provedené zákonem č. 139/2012 Sb. *Trestní právo*, 2012, č. 10, roč. 17, s. 4.

Příspěvky ve sborníku:

- GAJDIČIAR, Vladimír: Zákonnosť dokazovania pri aplikácii institutu spolupracujúceho obvineného. In KOTÁSEK, Josef (ed). *Dny práva 2012 – Days of Law 2012*, Brno: MU, 2012 s. 1399 – 1423.
- KRATOCHVÍL, V., Ústavní a mezinárodně smluvní aspekty institutu „korunního svědka“. In: VÁLKOVÁ, H., STOČESOVÁ, S. (ed.) *Nad institutem korunního svědka. sborník příspěvků z odborného semináře*. Plzeň: ZČU v Plzni, 2003, s. 38-39.
- NETT, Alexander. Spolupracující obviněný přínosy a rizika nové právní úpravy. In: KOTÁSEK, Josef (ed). *Dny práva – 2010 – Days of Law*, Brno: MU, 2010, s. 5-12.
- SPRINGER, Paul. Korunní svědek v právní úpravě SRN a návrh nové úpravy v ČR. In: VÁLKOVÁ, H., STOČESOVÁ, S. (ed.) *Nad institutem korunního svědka. sborník příspěvků z odborného semináře*. Plzeň: ZČU v Plzni, 2003, s. 29.
- ŠÁMAL, Pavel. Nad Institutem korunního svědka. In: VÁLKOVÁ, H., STOČESOVÁ, S. (ed.) *Nad institutem korunního svědka. sborník příspěvků z odborného semináře*. Plzeň: ZČU v Plzni, 2003, s. 45.

Právní předpisy, mezinárodní smlouvy:

- Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod
- Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů
- Ústavní zákon č. 2/1993 Sb., listina základních práv a svobod
- Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 137/2001 Sb., o zvláštní ochraně svědka a dalších osob v souvislosti s trestním řízením, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon o soudnictví ve věcech mládeže č. 218/2003 Sb.
- Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 300/2005 Z.z, trestný zákon, ve znění pozdějších předpisů.

- Zákon č. 301/2005 Z.z, trestný poriadok, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 140/1961 Sb. (trestní zákon)

Judikáty:

- Rozsudek krajského soudu v Plzni ze dne 16. dubna 2015, 2T 4/2013-9499
- Rozsudek vrchního soudu v Praze ze dne 15. září 2015, 12 To 57/2015-10115
- Rozsudek krajského soudu v Plzni ze dne 9. června 2014, 3T 27/2013-6179
- Rozsudek krajského soudu v Praze ze dne 7. dubna 2015, 4T 21/2013
- Rozsudek krajského soudu v Praze ze dne 23. července 2015, 4T 5/2015
- Rozsudek krajského soudu v Praze ze dne 17. července 2014, 7T 29/2013
- Rozsudek krajského soudu v Praze ze dne 23. června 2014, 7T 4/2014
- Rozsudek krajského soudu v Praze ze dne 4. září 2015, 1T 40/2015
- Rozsudek krajského soudu v Praze ze dne 25. ledna 2013, 4T 9/2012-6899
- Rozsudek krajského soudu v Brně ze dne 16. prosince 2015, 11T 14/2015
- Rozsudek krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 9. prosince 2013, 2T 16/2012-4509
- Rozsudek krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 16. dubna 2015, 49T 8/2014
- Rozsudek krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 3. června 2015, 17T 19/2015-719
- Rozsudek krajského soudu v Ústí nad Labem – pobočka v Liberci ze dne 9. listopadu 2015, 52T 6/2015-1526
- Rozsudek krajského soudu v Ostravě ze dne 29. května 2013, 30T 7/2011-15149
- Rozsudek krajského soudu v Ostravě ze dne 13. března 2015, 37T 4/2013
- Rozsudek krajského soudu v Ostravě ze dne 18. ledna 2013, 37T 5/2012-2006
- Rozsudek městského soudu v Praze ze dne 20. srpna 2015, 4T 8/2015
- Rozsudek městského soudu v Praze ze dne 28. května 2015, 57T 2/2015
- Rozsudek krajského soudu v Ostravě ze dne 28. května 2013, 6 To 140/2013-1213
- Rozsudek krajského soudu v Hradci Králové ze dne 12. září 2011, 9T 7/2011-3939
- Rozsudek vrchního soudu v Praze ze dne 18. dubna 2012, 5 To 9/2012
- Rozhodnutí Nejvyššího soudu č. 46/63 Sb. r. tr.

Internetové zdroje:

- JANÁKOVÁ, Barbora. TRONÍČEK, Jakub. *Za spolupráci s policií chtějí žalobci obviněným platit* [online]. Novinky.cz, 19. ledna 2016 [cit. 7.4. 2016]. Dostupné na <<http://www.novinky.cz/krimi/392145-za-spolupraci-s-policii-chteji-zalobci-obvinenym-platit.html>>.
- JELÍNEK, Jiří. *Spolupracující obviněný? Jednou a dost, navrhuje profesor Jelínek* [online]. Česká televize.cz, 6. března 2015 [cit. 5.4. 2016]. Dostupné na <<http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/1509144-spolupracujici-obvineny-jednou-a-dost-navrhuje-profesor-jelinek>>.
- SOKOL, Tomáš. *Stanovisko unie obhájců ČR č. 9/2015 k nabídce peněžní odměny spolupracujícímu obviněnému ze strany PČR* [online]. uocr.cz, 27. listopadu 2015 [cit. 13.4. 2016]. Dostupné na <<http://www.uocr.cz/stanovisko-unie-obhajcu-cr-c-9-k-nabidce-penezni-odmeny-spolupracujicimu-obvinenemu-ze-strany-pcr/>>.
- Útvary policie ČR. *Útvar pro odhalování organizovaného zločinu SKPV* [online]. Policie.cz, [cit. 29.2. 2016]. Dostupné na <<http://www.policie.cz/clanek/utvar-pro-odhalovani-organizovaneho-zlocinu-skp-199737.aspx>>.
- VACULÍK, Radim. *Spolupracující obviněný poprvé nedostal u soudu trest* [online]. Novinky.cz, 19. prosince 2014 [cit. 2.2. 2016]. Dostupné na <<http://www.novinky.cz/krimi/356923-spolupracujici-obvineny-poprve-nedostal-u-soudu-trest.html>>.

Ostatní zdroje:

- Důvodová zpráva k zákonu č. 41/2009 Sb. o změně některých zákonů v souvislosti s přijetím trestního zákoníku s. 3-5.
- Vládní návrh č. 746 z roku 2004 na vydání o změně některých zákonů v souvislosti s přijetím trestního zákoníku a zákona o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim

Anotace/Anotation

Anotace

Tato diplomová práce se zabývá spolupracujícím obviněným, jakož to procesněprávním prostředkem využívaným v boji s organizovaným zločinem. Práce je rozdělena do 7 kapitol a součástí je úvod a závěr. V první kapitole je vymezen pojem spolupracujícího obviněného, korunního svědka a několik základních trestněprávních zásad s tímto tématem souvisejících. V další části je uveden historický vývoj institutu spolupracujícího obviněného a jeho úprava v trestním řádu. Rozebrána je i velmi podstatná novelizace spolupracujícího obviněného z roku 2012. Dále jsou popsány a vysvětleny pojmy organizovaná zločinecká skupina a organizovaný zločin včetně jeho vývoje. Praktickou částí je pak komparace judikátů poskytnutých od všech krajských soudů v České republice, a to především porovnání trestů spolupracujících obviněných a ostatních členů organizované zločinecké skupiny a analýza četnosti využívání v letech před a po novelizaci. Praktická část dále obsahuje souhrn nejčastějších trestných činů organizované skupiny, ve kterých figuroval spolupracující obviněný. Součástí této práce je i vymezení záporů tohoto institutu a návrhů na úpravu de lege ferenda. V posledních kapitolách je popsán vývoj korunního svědka v USA a Německu a nechybí ani komparace české právní úpravy s právní úpravou Slovenska.

Annotation

This thesis focuses on the cooperating accused as a legal means used in the fight with organized crime. The paper, beginning with a brief introduction, is divided into seven chapters followed by a conclusion. The first chapter deals with the terms cooperating accused, material witness and some basic criminal principles connected with this topic. The next section examines the historical development of this institute and its specification in the legal code. A very important amendment of the cooperating accused from 2012 is also discussed. Other terms defined in the theoretical part are organized criminal group and organized crime, including its development. The practical part is based on the analysis of the official judgements provided by all regional courts in the Czech Republic. It compares the punishments of the cooperating accused and other members of a criminal group as well as the usage of this institute before and after the amendment. The analysis also includes the description of the disadvantages of this institute and specific recommendations for the adjustment *de lege ferenda*. The last chapters focus on the development of a material witness in the US and Germany and the comparison of the Czech and Slovak law with respect to the topic of the thesis.

Klíčová slova/Keywords

Klíčová slova

Spolupracující obviněný, korunní svědek, organizovaný zločin, trestní stíhání, trest, polehčující okolnost, upuštění od potrestání, mimořádné snížení trestu odnětí svobody, organizovaná zločinecká skupina

Keywords

Cooperating accused, material witness, organized crime, criminal prosecution, punishment, attenuating circumstances, waiving of punishment, extraordinary reduction imprisonment, organized criminal group